

อิทธิพลของ “เรยา” ต่อนักเรียนมัธยมหญิงในประเด็นคุณค่า และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของผู้หญิง

นฤมล ล้อมทอง

คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

kingkaew.p@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้ ศึกษาอิทธิพลของตัวละคร “เรยา” ต่อนักเรียนมัธยมหญิงในประเด็นคุณค่า และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของผู้หญิง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสนทนากลุ่ม กลุ่มนักเรียนคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ได้แก่ นักเรียนหญิงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 และนักเรียนหญิงระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 2 ที่ดูละครเรื่อง “ดอกสัสมีสทอง” อย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยพบว่า เด็กนักเรียนหญิงทั้งสองกลุ่มไม่ได้รับอิทธิพลของตัวละครเรยา โดยมีความคิดเห็นว่าการกระทำของตัวละครเรยา เป็นการลดคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้หญิง โดยนักเรียนกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าการกระทำของตัวละครเรยา เป็นการดูถูกตัวเองและดูถูกความสามารถของตัวเอง และมีความคิดเห็นว่าคนเราควรใช้ความรู้ ความสามารถ ของตัวเองในการประกอบอาชีพ สามารถพึ่งพาตัวเองและยืนด้วยลำแข้งของตัวเอง ไม่จำเป็นต้องอาศัยผู้ชาย ในขณะที่นักเรียนหญิงจากทั้งสองกลุ่มเห็นด้วยกับพฤติกรรมของเรยา คือ ความทะเยอทะยาน ที่ต้องการหลุดพ้นจากสภาพเดิม และต้องการ มีชีวิตที่ดีขึ้นผลการศึกษานี้ ทำให้ทราบว่าเด็กนักเรียนหญิงในปัจจุบันเห็นคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของตัวเอง

[วารสารธรรมศาสตร์ ปีที่ 33 ฉบับที่ 2 ปี พ.ศ.2557]

คำสำคัญ: อิทธิพล, คุณค่า, ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

Influence of “Raya” on Female High School Students on the Issues of Human Worth and Dignity of Women

Narumol Lomtong

Faculty of Journalism and Mass Communication

Thammasat University

kingkaew.p@gmail.com

Abstract

This thesis is the study of the influence of the “Raya” character on the perception of high school female students in the prestige and dignity of the humanity of women. Qualitative research method by focus group study was applied as a methodology of this study. The focus group participants who were recruited include specifically only high school female students of grade 5 in general education program and in the same class diploma year 2. Selected participants are female students who watch “Dok som see tong” drama on intention. Data were analyzed by content analysis. The results show that the students in two groups were not influenced by the behavior dimension character of the “Raya”. The general opinion of the participants the characters show a less worthy and dignity whom image. The students thought that the behavior of the characters Insults herself and underestimate her own abilities. Students commented that people should use their knowledge and their abilities in their own occupation, to be able to rely on their own and stand on their own without having to rely on men. Students from the two samples agree with Raya’s ambition. She is breakouts of the status quo and aims at a better life. The results of this study show that this generation of students believe in their potential and have a positive image of themselves.

[Thammasat Journal, Volume 33 No.2, 2014]

Keyword: Influence, Worth, Human Dignity

ที่มาและความสำคัญของการวิจัย

นับแต่อดีตถึงปัจจุบัน สังคมไทยโดยรวมยังมีระบบความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ที่คาดหวัง บทบาทของหญิงและชายแตกต่างกัน มีมาตรฐานเกี่ยวกับวิถีชีวิตในเรื่องเพศของหญิงและชาย แตกต่างกัน และมักควบคุมเกี่ยวกับเนื้อตัวร่างกาย และการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของผู้หญิง ทำให้ผู้หญิงถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์กลายเป็นวัตถุทางเพศของผู้ชายที่มีอำนาจเหนือกว่า

ทัศนคติเหล่านั้นยังได้ถูกผลิตซ้ำผ่านการขัดเกลาทางสังคมในหลายรูปแบบจากสถาบันทางสังคมต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่อบรมขัดเกลาทางสังคมแก่เด็กและเยาวชนทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น บุคคลในครอบครัวโดยเฉพาะบิดามารดามีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมความเป็นมนุษย์ของสมาชิกในครอบครัว ถ่ายทอดบทบาททางเพศ ความเชื่อและการปฏิบัติตามหลักคำสอนทางศาสนา นอกจากนี้สถาบันที่มีบทบาทอย่างสูงในการประกอบสร้างโลกทัศน์ของสมาชิกในสังคมยุคปัจจุบันคือ สถาบันสื่อสารมวลชนที่มีบทบาทในการกล่อมเกลาและขัดเกลา รวมทั้งถ่ายทอดและนำเสนอค่านิยม และมาตรฐานของบทบาทระหว่างเพศอันพึงประสงค์ของสมาชิก

ในยุคที่สื่อโทรทัศน์ได้รับความนิยมแพร่หลาย เนื่องจากโทรทัศน์ในฐานะสื่อสาธารณะ โดยเฉพาะละครโทรทัศน์เพราะมีการถ่ายทอดภาพและเสียงของตัวละครในบทบาทของคน ในสังคมอย่างหลากหลายและเหมือนจริง ละครโทรทัศน์ดูเหมือนจะเป็นกระจกสะท้อนภาพของสังคมที่เกิดขึ้นจริง ละครโทรทัศน์จึงเป็นสื่อที่ยังเข้าไปมีบทบาทในสังคม ละครโทรทัศน์เป็นสื่อทางวัฒนธรรมของชนทุกระดับชั้น แม้คนที่ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ ก็สามารถเข้าใจได้ ละครโทรทัศน์บางเรื่องถึงกับทำให้การจราจรในกรุงเทพฯ หยุดการติดขัดได้ หรือละครสามารถส่งอิทธิพลต่อผู้ชมได้ทางตรงเนื่องจากละครบางเรื่องเด็กเลียนแบบตัวละครและทำให้เกิดเหตุเศร้าสลด ละคร ยังมีส่วนสำคัญในการตอกย้ำภาพลักษณ์ บทบาท และระบบความเชื่อเกี่ยวกับคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้หญิงในสังคมไทยเช่นเดิม โดยผู้ชมที่รับชมละครโทรทัศน์โดยไม่รู้ว่าเนื้อหาของละครเรื่องนั้นๆ มีการสอดแทรกวัฒนธรรมค่านิยมหลาย ๆ อย่างเอาไว้ เพื่อให้ผู้คนธำรงรักษาวรรณธรรมนั้นๆ เอาไว้ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างเพศหญิงและเพศชาย ก็เป็นสิ่งที่สอดแทรกให้ผู้ชมดูเพื่อซึมซับเอาข้อมูลเหล่านั้นมาเป็นหลักการปฏิบัติตน ด้วยวิธีการถ่ายทอดและนำเสนอเรื่องที่มีการสั่งสมกันเป็นสูตรสำเร็จ โดยเนื้อหาของละครจะมีการผสมรวมแนวรสชาติต่าง ๆ ไว้เบ็ดเสร็จ ภาพของเพศหญิงที่ถูกลดทอนคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้หญิง ยังเป็นภาพเด่นของละคร ส่งผลให้สื่อละครโทรทัศน์ “ผลิตซ้ำ” ระบบความคิด “ปิตาธิปไตย” ระบบที่ให้คุณค่าผู้ชายสูงกว่าผู้หญิง การนำเสนอบทบาทของเพศหญิงที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ จึงกลายเป็นกระบวนการหนึ่งที่ตอกย้ำและผลิตซ้ำความเหลื่อมล้ำระหว่างเพศในสังคมไทย รวมทั้งยังเป็นเครื่องมือที่แข็งแกร่งของระบบปิตาธิปไตยในการกดขี่ และถ่วงละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเพศอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ชายเสมอ

ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญของอิทธิพลของตัวละครในละครโทรทัศน์ของไทย ที่นำเสนอในประเด็น ที่เกี่ยวกับคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้หญิง (โดยเฉพาะเยาวชนซึ่งอยู่ในช่วงที่ต้องการอิสระ ต้องการจะทำอะไรที่นอกกรอบ) ทั้งนี้เพื่อเป็นการนำเอาข้อมูลที่ได้รับมาเป็นแนวทางในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจของผู้ที่เกี่ยวข้องในการผลิตสื่อต่าง ๆ อันจะนำไปสู่แนวทางในการผลิตละครโทรทัศน์ให้มีมาตรฐานมากยิ่งขึ้น โดยผู้วิจัยเลือกวิเคราะห์ละครโทรทัศน์เรื่องดอกส้มสีทองจากสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 เนื่องจากมีเรตติ้งหรือค่าความนิยมจากผู้รับชมมาก และ “เรยา” เป็นตัวละครหญิงที่มีความแตกต่างจากตัวละครหญิงในละครโทรทัศน์ปัจจุบัน ที่ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นฝ่ายผู้ถูกกระทำ (passive) หัวอ่อน ยอมจำนน (submissive) ความรู้สึกด้อยอำนาจ (powerless) แต่เรยากลับมีลักษณะที่ตรงกันข้ามกับภาพผู้หญิงที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ที่ผ่านมา โดยเรยาเกิดมาในครอบครัวที่ถูกกดทับจากสังคม เนื่องจากมีแม่เป็นคนที่ใช้ในบ้านและมีพ่อเป็นแขกยาม แต่เรยาและแม่มีชีวิตอยู่ในท่ามกลางของสังคมผู้มีอันจะกิน ร่ำรวย มีอำนาจ ทำให้เรยาตกเป็นเหยื่อของการถูกรังแก ล้อเลียน ในขณะเดียวกัน ผู้เป็นแม่จะยกย่อง ชื่นชม เอาอกเอาใจ ยอมเป็นผู้รับใช้ รองรับอารมณ์ของเรยาผู้เป็นลูกเสียเอง เพื่อให้ลูกมีความสุข ความสบายใจ สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทำให้เรยาเกิดแรงขับ ลูกขึ้นมาต่อสู้ ไม่ยอมเป็นฝ่าย ถูกกระทำ หัวแข็ง ไม่ยอมจำนน ใช้อำนาจและความสวย เพื่อสร้างอำนาจให้กับตนเอง พฤติกรรมของเรยากระตุ้นให้ต้องขบคิดถึงความควร ไม่ควร ภาพพจน์ของนางเอกและนางรองที่มีบุคลิกภาพเป็นไปตามแบบแผน (Stereotype) กล่าวคือนางเอกคือนางฟ้าผู้แสนดี เรียบร้อย อ่อนหวาน เมตตาอารี อดทนอดกลั้น ให้อภัย อย่างไม่มีขอบเขตสิ้นสุด นางรองซึ่งซื่อฉลาดริษยา ก้าวกัน เจ้าเล่ห์เพทุบาย ไม่ได้ด้วยเล่ห์ก็ต้องเอาด้วยกล นางเอกและนางรองเป็น “มนุษย์” สองขั้วที่มีความแตกต่างกันราวฟ้ากับเหว ทำให้ “เรยา” ในละครเรื่องดอกส้มสีทอง มีลักษณะของผู้หญิงที่แตกต่างจากละครทั่วไป โดยเฉพาะในประเด็นคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้หญิง การดิ้นรนต่อสู้ของเรยาเป็นไปเพื่อยืนยัน “คุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของตัวเองหรือไม่” วิธีการของเรยา ในการดิ้นรนต่อสู้ดังกล่าวเป็นที่ยอมรับในสังคมไทยซึ่งยังถูกพันนาการด้วยความคิด ความเชื่อในระบบประเพณีนิยมหรือไม่ อย่างไร หรือการนำเสนอคุณค่าของผู้หญิงเพียงเนื้อตัวร่างกาย ประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้กระตุ้นให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาว่าตัวละครดังกล่าวมีอิทธิพลต่อเจตคติของเยาวชนในการรับรู้คุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้หญิงหรือไม่ อย่างไร

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ผู้วิจัยได้คัดเลือกนักเรียนจาก นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนดัดดรุณี และนักเรียนในชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยพณิชยการธนบุรี จากการตอบแบบสอบถามข้อมูลเบื้องต้น เพื่อคัดเลือกนักเรียนที่จะเข้าร่วมการสนทนา โดยผู้วิจัยทำการคัดเลือกเด็กที่ดูละครเรื่องดอกส้มสีทองอย่างต่อเนื่องและยินดี ที่จะร่วมให้สัมภาษณ์ ประกอบกับข้อมูลเบื้องต้นในการคัดเลือกเด็กที่อยู่ในครอบครัวครบ ครอบครัวเดียว และอาศัยอยู่กับญาติ มีค่าใช้จ่ายที่ได้รับจากครอบครัวแตกต่างกัน และอาชีพของผู้ปกครองที่แตกต่างกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย ผลการคัดเลือกนักเรียนมีนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 5 โรงเรียนดัดดรุณี เลือกจากสายวิทย์ และสายศิลป์ กลุ่มละ 10 คน จำนวนรวม 20 คน นักเรียนหญิงระดับชั้น ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ปีที่ 2 วิทยาลัยพณิชยการธนบุรี เลือกจากสาขาวิชาพณิชยการจำนวน 13 คน และสาขาวิชาธุรกิจค้าปลีก (ทวิภาคี) จำนวน 12 คน จำนวนรวม 25 คน

เมื่อได้กลุ่มนักเรียนตามที่กำหนดไว้ จึงเริ่มการสนทนากลุ่มโดยใช้ห้องโสตทัศนศึกษาของโรงเรียนเป็นสถานที่ในการจัดการสนทนากลุ่ม โดยให้กลุ่มนักเรียนอ่านแบบสอบถามที่ผู้วิจัยจัดเตรียมไว้ ซึ่งผู้วิจัยอธิบายแบบสอบถามก่อนการสนทนากลุ่ม ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับตัวละคร “เรยา” โดยถามเกี่ยวกับความหมายของคุณค่า และศักดิ์ศรีของผู้หญิง ความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมของตัวละครเรยา และการวัดอิทธิพลของตัวละครเรยา โดยวัดพฤติกรรมภายนอก (การแต่งกาย เสื้อผ้า ทรงผม ลักษณะท่าทาง คำพูด น้ำเสียง) และพฤติกรรมภายใน (วิธีคิด) หลังจากนั้นผู้วิจัยพูดคุยกับเด็กนักเรียนเกี่ยวกับละคร เรื่อง ดอกส้มสีทอง พร้อมกับเนื้อเรื่องย่อ

เรยา เป็นลูกของลำยอง สาวใช้ของตระกูลเซ่ง ลำยองรักกับบังคลแขกยามจนตั้งท้อง ต่อมาบังคลถูกโจรฆ่าตาย ลำยองคลอดบุตรหน้าตาเหมือนแขก ทุกคนจึงเรียกเธอว่าแขก เรยามักเรียกแทนตัวเองว่าฟ้า เพราะไฝผื่นจะเป็นนางฟ้าได้ชั่ววัน ลูก ๆ ของเจ้าสัวทุกคนล้อเลียนเรยาว่าเป็นลูกแขก ซึ่งทำให้เรยามีความกดดันและอารมณ์โกรธรุนแรง ต่อต้าน แต่ในสถานะของเรยา มักจะถูกทำโทษเสมอ ทำให้รู้สึกเจ็บแค้นและเจ็บปวด

เรยา วงศ์เศวต สาวหน้าตาคมเข้ม เธอเกลียดการเรียนหนังสือตั้งแต่เด็ก เรยาสมัครเป็นแอร์โฮสเตส บริษัทสยามทราเวลเนชั่นแอร์เวย์ โดยไม่มีวุฒิทางการศึกษาและเข้ารับการสัมภาษณ์โดยสินธร ผู้อำนวยการใหญ่ฝ่ายบุคคล เรยาเริ่มใช้ความสวยเพื่อให้สินธรหลงรัก สินธรมีเวลาในการสานสัมพันธ์กับเรยาไม่มากนักเพราะต้องกลับบ้านตรงเวลาตามที่ เด่นจันทร์ ภรรยาของเขาเป็นผู้กำหนด เด่นจันทร์ ชลธิ์ เป็นลูกสาวคนเดียวของคหบดีผู้มั่งคั่งและร่ำรวยอิทธิพลแห่งเมืองชลบุรี เรยาและสินธรลักลอบคบกันอยู่บ่อยครั้ง เมื่อเด่นจันทร์พบความจริง จึงทำให้เด่นจันทร์ยื่นคำขาดกับสินธรให้ยุติความสัมพันธ์กับเรยา สินธรยื่นทรัพย์สินให้เรยาเป็นจำนวนมาก พร้อมทั้งตำแหน่งงานใหม่ในสายการบินชื่อดังแห่งหนึ่ง ก่อเกียรติ เสนพนิษฐ์สกุล ลูกชายคนโตของเจ้าสัวเซ่งสื่อเกียงเดินทางเพื่อมาเจรจาธุรกิจที่นิวซีแลนด์ ก่อนบินกลับปารีสณฤดี บุตรสาวอัครราชทูตผู้เป็นภรรยา ก่อนกลับเมืองไทย เรยาหมายมั่นปั้นมือไว้แล้วว่าจะทำทุกสิ่งให้คุณชายใหญ่แห่งตระกูลเซ่งทั้งหัวใจไว้ที่นิวซีแลนด์ให้ได้ เรยา ยื่นข้อเสนอให้ก่อกเกียรติเป็นผู้เลี้ยงดูเช่นเดียวกับสินธร ก่อกเกียรติก็ยอมรับโดยไม่มีข้อแม้ใด ๆ ความหวังของเรยาเป็นจริงเมื่อเธอได้คลอดลูกชายเป็นผู้สืบสกุลคนแรกของตระกูล เรยาขอให้ก่อก

เกียรติหย่าขาดกับณฤดีแต่กองเกียรติไม่ได้รู้สึกรักเรยาแม้แต่น้อย เขาจึงตัดสินใจกลับเมืองไทย เรยา ร้องไห้ฟูมฟาย แต่แล้วไม่นานก็กลับไปเป็นแบบเดิม เมื่อเรยาได้พบ ซี.เค. จิตแพทย์หนุ่มรูปงาม เธอ พยายามสานสัมพันธ์แต่เขาได้รักษาระยะห่างเอาไว้ จึงทำให้เรยาารู้สึกถึงความเป็นสุภาพบุรุษของ ซี. เค. เรยาจึงกลับเมืองไทยและตัดสินใจกลูกให้ ณฤดี ในขณะที่ ซี.เค. กลับมาเมืองไทยโดยไม่ได้ บอกเรยา เมื่อเรยากลับไปนิวซีแลนด์เธอรู้อว่า ซี.เค. กลับเมืองไทยแล้ว เธอจึงตัดสินใจตามหาจนพบที่ อยู่ของเขาจากโรงพยาบาลแห่งหนึ่ง ทำให้คุณหาสนแดงมีโอกาสดูหน้าเรยาอีกครั้ง และเรยาก็ได้รู้ ว่า ซี.เค. คือ คุณชายเล็กหรือเกียรติกรผู้เป็นน้องของกองเกียรติแห่งตระกูลเซ่งนั้นเอง แต่เกียรติ กรไม่มีความรักให้เรยาและคิดว่าเรยาเป็นเพียงนางฟ้าสวยแต่รูป

หลังจากได้พบทวนเรื่องย่อ และพูดคุยกับเด็กนักเรียน พบว่ากลุ่มนักเรียนได้ชมละครเรื่อง ดอกส้มสีทอง อย่างต่อเนื่อง และมีการวิพากษ์วิจารณ์ตัวละครอย่างสนุกสนาน ผู้วิจัยจึงได้เปิดคลิป วิดีโอที่ตัดตอนมาจากละคร โดยเป็นคลิปที่แสดงให้เห็นพฤติกรรมของตัวละคร “เรยา” ที่แสดง ออกมาทั้งลักษณะพฤติกรรม ท่าทาง คำพูด และน้ำเสียง ให้นักเรียนดูคลิปพร้อม ๆ กับการตอบ แบบสอบถามและการสนทนาในประเด็นต่างๆ ที่นำไปสู่ การวิจัยเรื่องคุณค่าและศักดิ์ศรีของความ เป็นมนุษย์ของผู้หญิง ดังเช่นประเด็นการใช้ตัวเอง (เรียวร้าง) เป็นเครื่องมือ ไม่ใช่ความสามารถ ให้ได้ ตำแหน่ง ถือเป็นการดูถูกตัวเองหรือไม่ อย่างไร นอกจากนี้ในประเด็นการเป็นเมียน้อย เป็นสิ่งที่ ถูกต้องหรือไม่ และในประเด็นการใช้มารยาและร่างกาย เพื่อยกระดับชีวิต เลื่อนชนชั้นทางสังคม ประเด็นพฤติกรรมภายนอก การแต่งกาย เสื้อผ้า ทรงผม ลักษณะท่าทาง คำพูด น้ำเสียงของเรยา เป็นอย่างไร เหมาะสมหรือไม่เพราะอะไร

สรุปผลการศึกษา และอภิปรายผล

โจทย์การวิจัย “ตัวละครเรยาในละคร เรื่องดอกส้มสีทอง มีอิทธิพลต่อนักเรียนมัธยมหญิง ในประเด็นคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของผู้หญิงหรือไม่” จากผลการศึกษาในภาพรวม พบว่า ตัวละคร “เรยา” และละครเรื่อง “ดอกส้มสีทอง” ไม่มีอิทธิพลต่อนักเรียนส่วนใหญ่ เพราะ นักเรียนเห็นว่าการกระทำของเรยาเป็นการลดคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้หญิง เป็นสิ่งที่ ไม่ควรทำ และนักเรียนมีความเห็นที่ต่างไปจากวาทกรรมสายสตรีศึกษาที่เห็นว่าการใช้เรียวร้างของ ผู้หญิงเป็นไปในเชิงเพื่อเป็นวัตถุทางเพศเท่านั้น อย่างไรก็ตามนักเรียนยังคงอยู่ภายใต้กรอบอุดมการณ์ หลักเดิมของสังคม เช่น เรื่องผิวเดียวเมียวเดียว การรักษาพรหมจรรย์ เป็นต้น

จากผลการศึกษาพบว่าตัวละคร “เรยา” ไม่มีอิทธิพลต่อเด็กนักเรียนส่วนใหญ่ โดยร้อยละ 90 (จำนวน 18 คน) ของกลุ่มที่ 1 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จากโรงเรียนดัดดรุณี (โรงเรียนสายสามัญ) เห็นว่าการกระทำของ “เรยา” นั้น เป็นการลดคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้หญิง โดยมีความคิดเห็นหลากหลายคือ “ตัวเรยาเองเป็นคนสวย ไปทำอาชีพอื่น ๆ ก็ได้ เพราะอาชีพอื่น ๆ ที่ดีก็มีสำหรับคนที่หน้าตาดี ๆ เช่น เป็นดารา นางแบบ นักแสดงที่ใช้ความสามารถของตัวเอง” “การที่เรยาใช้ตัวเองเข้าแลกถือเป็นการดูถูกตัวเอง เป็นการดูถูกความสามารถของตัวเอง” “ต้องเห็นคุณค่าของตัวเอง” “เรยาควรใช้ความสามารถของตัวเองมากกว่าการใช้ตัวเองเข้าแลก” “ต้องอย่ามองค่าตัวเองต่ำ ต้องเห็นคุณค่าของตัวเอง” “การใช้ตัวเองเข้าแลกถือเป็นการกระทำที่ผิด เนื่องจากการเอาเปรียบผู้อื่น” “ไม่จำเป็นที่จะต้องอาศัยผู้ชาย สามารถพึ่งพาตัวเอง และยืนด้วยลำแข้งของตัวเอง” เป็นต้น และร้อยละ 92 (จำนวน 23 คน) ของกลุ่มที่ 2 นักเรียนชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยพาณิชย์การธนบุรี (โรงเรียนสายอาชีพ) มีความคิดว่าการกระทำของ เรยานั้นเป็นการลดทอนคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้หญิง เช่น “การใช้เรือนร่างเป็นเครื่องมือเป็นการดูถูกตัวเอง ผู้หญิงต้องรักษานวลสงวนตัว การใช้ตัวเองเป็นเครื่องมือก็เปรียบเสมือนกับโสเภณีที่เอาตัวแลกเงิน” “การกระทำที่ไม่ศักดิ์ศรีในตัวเอง เพราะคนเราต้องมีศักดิ์ศรี มีค่าในตัวเอง” “การที่ เรยา ใช้เรือนร่างเป็นเครื่องมืออาจทำให้คนอื่นมองเราเป็นคนไม่ดี” “ผู้หญิงต้องรักษานวลสงวนตัว” “ยังมีอาชีพสุจริตอีกตั้งหลายอาชีพ” “เพราะคนเราต้องมีศักดิ์ศรี มีค่าในตัวเอง” เป็นต้น

อีกทั้งเด็กนักเรียนเห็นว่าการเป็นเมียน้อยเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง คิดว่าเป็นสิ่งที่ผิด เป็นการทำให้ครอบครัวของคนอื่นแตกแยก ร้าวฉาน ไม่มีความสุข ทำให้เกิดปัญหาในครอบครัวของคนอื่น สังคมเราเป็นสังคมไทย เป็นสังคมชาวพุทธ ต้องหนึ่งสามีหนึ่งภรรยา การเป็นเมียน้อยเป็นการกระทำที่ผิดศีลธรรม ผิดจรรยาบรรณ ทำให้คนอื่นดูถูก ตกเป็นขี้ปากของคนอื่น การเป็นเมียน้อย ต้องหลบ ๆ ซ่อน ๆ และถ้ามีลูกก็จะส่งผลต่อลูก ทำให้เด็กเป็น ปมด้อย คิดว่าการใช้มารยาในการยกระดับตัวเองไม่เหมาะสม ไม่จำเป็นที่จะต้องทำแบบนี้ เพราะการยกระดับชีวิตของตนเองไม่จำเป็นต้องใช้มารยา และก็ไม่ต้องใช้ร่างกาย ควรใช้ความสามารถจากการทำงานของตัวเองในการยกระดับตัวเองมากกว่า ควรทำตัวให้ดี ทำงานสุจริต เรียนให้สูง ๆ ทำงานเก็บเงิน ก็ทำให้ยกระดับชีวิต ไม่ควรเสียศักดิ์ศรีความเป็นผู้หญิง ไม่ใช่สิ่งที่ถูกต้อง เป็นการดูถูกตัวเอง

ในส่วนของพฤติกรรมภายนอก การแต่งกาย เสื้อผ้า ทรงผม ลักษณะท่าทาง คำพูด น้ำเสียงของเรยา เด็กนักเรียนเห็นว่าในด้านการแต่งกาย เสื้อผ้า ทรงผม มีความคิดเห็นแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มหนึ่งเห็นว่าการแต่งตัวสวยดีเหมาะสมกับรูปร่างของเรยา แต่อีกกลุ่มเห็นว่าการแต่งกายของ เรยาไม่เหมาะสม สั้น และโป้เกินไป ในส่วนของลักษณะท่าทาง คำพูด น้ำเสียงของเรยาไม่ค่อยสุภาพ เป็นลักษณะที่ไม่เหมาะสม น้ำเสียงห้วน พุดไม่เพราะ ใช้น้ำเสียงที่รุนแรงเกินไป ก้าวร้าว ขึ้นเสียง น้ำเสียงไม่น่าฟัง พุดไม่สุภาพ ใช้น้ำเสียงคาย

ในขณะที่ตัวละครเรียมมีอิทธิพลต่อนักเรียนกลุ่มที่ 1 เพียงร้อยละ 10 (จำนวน 2 คน) เห็นว่าการกระทำของเรียมไม่ใช่ว่าการกระทำที่ลดคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของผู้หญิง โดยนักเรียนได้ให้เหตุผลประกอบว่า “เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบางที่อาจจะไม่ได้ผิดที่เรียมคนเดียว ถ้าหากฝ่ายชายไม่มีภรรยาเรียมก็ไม่ผิด แต่ถ้าฝ่ายชายมีภรรยาอยู่ก่อนแล้วเรียมก็ผิด และมีเด็กนักเรียนคนหนึ่งมีความคิดว่า การใช้เรือนร่างเข้าแลกอาจจะไม่ผิดก็ได้เพราะบางที่สังคมก็ไม่ได้มีทางเลือกมากมาย เมื่อเราไม่มีวุฒิทางการศึกษา จึงต้องใช้ร่างกาย และถ้ามองในอีกแง่มุมหนึ่งเราพยายามหาเงินมาใช้เพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นก็ไม่ผิด” และนักเรียนกลุ่มที่ 2 ร้อยละ 8 (จำนวน 2 คน) ที่เห็นว่าการกระทำของเรียมไม่ได้เป็นการลดคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของผู้หญิง เพราะนักเรียนมีความคิดเห็นว่า “การทำแบบเรียมไม่ผิด เพราะเราทำตามความฝันของเรา เราใฝ่ฝันว่าเราจะทำแบบนั้น เราเลือกจะยกระดับตัวเอง พัฒนาตัวเองให้ดียิ่งขึ้น ตั้งใจจะทำงาน เพื่อที่จะได้เงินมาเลี้ยงดูแม่และมองว่าไม่เป็นการดูถูกตัวเอง เพราะเราอาจจะไม่มีทางเลือก เพราะไม่มีความสามารถในตัวเอง”

ประเด็นที่พบจากการศึกษา

1. ประเด็น “ผัวเดียวเมียเดียว” ในสังคมไทย

สภาพสังคมไทยในปัจจุบัน ในการเลือกคู่ครองของผู้หญิง สิ่งสำคัญในการเลือกคู่ครอง คือ ผู้หญิง ไม่อยากได้สามีเจ้าชู้ เพราะเป็นความทุกข์แสนสาหัสของผู้หญิงที่ได้สามีที่มีเมียน้อย ถึงกับมีคำกล่าวว่า เลือกสามี “ข้ามา ตีกว่าเจ้าชู้” ซึ่งนั่นหมายถึง ผู้หญิงยอมรับสิ่งที่ไม่ดีในตัวผู้ชายเพียงเพื่อให้อยู่ในกรอบของคำว่า “ผัวเดียว เมียเดียว” ซึ่งระบบผัวเดียว เมียเดียว ปรากฏให้เห็นได้จากข้อความในศิลาจารึกที่สรุปว่า พระมหากษัตริย์ไทยสมัยสุโขทัยตอนต้นมีพระมเหสีเพียงองค์เดียวเท่านั้น ลักษณะผัวเดียวเมียเดียวนี้ เป็นลักษณะของสังคมไทยสมัยก่อน ในสมัยต่อมา ด้วยลัทธิของวัฒนธรรมของอินเดีย จึงทำให้พระบรมวงศ์และขุนนาง เริ่มนิยมที่จะมีนางสนม และเนื่องจากพระบรมวงศ์ และขุนนาง มียศไม่เท่ากัน ทำให้ความสัมพันธ์ในด้านเครือญาติ มีความสลับซับซ้อนมากขึ้นในสมัยต่อมา ดังจะเห็นได้จากการจำแนกฐานะของพระโอรสของพระมหากษัตริย์ตามกฎหมายเถียรบาล พ.ศ. 2001 ระบุว่า เจ้ามีอยู่ 5 ชั้นตามฐานะของมารดา¹

สังคมไทยในสมัยอยุธยาเป็นสังคมที่ผู้ชายสามารถมีภรรยาได้หลายคน ซึ่งการมีภรรยาหลายคนถูกปลูกฝังหยั่งรากลึกในสังคมไทยนานมาแล้ว จะเห็นได้จากกฎหมายลักษณะผัวเมีย ซึ่งกฎหมายลักษณะผัวเมียรับรองสิทธิเสรีภาพในการมีภรรยาหลายคน แต่ในขณะเดียวกันก็เคร่งครัดในเรื่องความประพฤติในทางเพศของผู้หญิงเป็นอันมากว่าต้องซื่อสัตย์ จงรักภักดีต่อสามีอย่างเสมอต้นเสมอปลาย จะไปมีความสัมพันธ์ทางเพศกับชายอื่นไม่ได้ ถือว่าเป็นเรื่องที่เสื่อมเสียเกียรติยศของสามีอย่างร้ายแรง และสามีมีสิทธิที่จะฆ่าทั้งภริยาและชู้ได้โดยไม่มีผิด แต่ถ้าเป็นฝ่ายชายไปมีชู้บ้าง ภริยามีสิทธิแต่เพียง “ด่าตีผู้หญิงชู้มิให้ถึงสาหัส” และจะต้องเป็นกรณี “หญิงชู้ มาทำชู้ด้วยผัวตนที่เรือดตน” ด้วยจะฆ่าสามีหรือติดตามออกไปตบตีหญิงชู้นอกบ้านไม่ได้

¹ มาลี พฤษภสงขล, ย้อนรอยสิทธิความเป็นคนของผู้หญิง, 2552, หน้า 112-113.

นับตั้งแต่รัชกาลที่ 4 ทรงมีนโยบายให้มีการเรียนรู้ศิลปวิทยาการแบบตะวันตกเป็นต้นมา จนถึงรัชกาลที่ 5 ก็ได้ทรงปฏิรูปการศึกษาและสังคมตามแบบตะวันตก พร้อมทั้งจัดส่งคนไปศึกษาต่อ ยังต่างประเทศ เมื่อคนเหล่านั้นกลับมาก็กลายเป็นผู้นำสมัยใหม่ มีความคิดเสรีนิยม อิทธิพลของ ชาวตะวันตกที่ติดคนเหล่านั้นกลับเข้ามา ก็มีผล ต่อสังคมไทยมากขึ้นตามลำดับ ความเชื่อและ ค่านิยมเก่า ๆ จึงได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเสียใหม่เพื่อให้ทันสมัย สิ่งหนึ่งที่ได้รับการ เปลี่ยนแปลงโดยอิทธิพลของชาวตะวันตกก็คือ การต่อต้านระบบฟัวเดียวหลายเมียโดยเริ่มมีการ ต่อต้านจากหลาย ๆ ฝ่ายเช่นงานเขียนของ “เทียนวรรณ” ตอนหนึ่งกล่าวว่า

“ประเพณีของพวกเราชอบมีภรรยามาก ชอบกดขี่กันในมุ้ง ท่านผู้ใดมีสติปัญญาลึกเท่าภูเขา หิมาลั้ยจะมาตั้งขนบธรรมเนียมให้มีภรรยาคคนเดียวจะได้ง่าย ๆ ที่ไหน เพราะประเพณี ที่ไหลอยู่ เหมือนน้ำของประเทศเรา เป็นอย่างนั้นมาช้านาน นักแล้ว”

หรืองานพระราชนิพนธ์ของรัชกาลที่ 6 เรื่องการค้าหญิงสาว ตอนหนึ่งว่า

“ข้าพเจ้าเชื่อว่าไม่ผิดที่จะกล่าวว่า การมีเมียน้อยเป็นประเพณีโบราณ ซึ่งคนไทยหนุ่ม ๆ สมัยใหม่ไม่ชอบเลย เพราะว่าเป็นประเพณีมีเมียหลายคน ซึ่งหนุ่ม ผู้ได้รับการศึกษามาแล้วอย่างฝรั่ง ร้องให้เลิก พวกหนุ่ม ๆ เหล่านี้ได้รู้แบบใหม่คือ “เมียลับ” ซึ่งเขาเห็นสมควรแก่ “ศิริไลซ์” สมัยใหม่ ซึ่งมีเมียออกหน้าแต่คนเดียวอย่างฝรั่ง”

จากงานเขียนทั้ง 2 ชิ้นนี้ จะเห็นได้ว่า ขณะนั้นมีการเคลื่อนไหวต่อต้านระบบฟัวเดียวหลาย เมีย โดยพวกผู้ชายสมัยใหม่ที่จับจาก “เมืองนอก” มาเป็นวงกว้างแล้ว ซึ่งเทียนวรรณก็ได้ตั้งเอาไว่ว่า มันเปลี่ยนแปลงได้ยาก และรัชกาลที่ 6 ก็ได้ทรงเตือนสติว่าถ้าเปลี่ยนเสียแล้วก็กลายเป็นว่าเปลี่ยนแค่ ยกผู้หญิงคนหนึ่งออกหน้าตามอย่างฝรั่งเท่านั้น ผู้หญิงอื่น ๆ ก็เลยกลายเป็น “ลับ ๆ” ซึ่งแปลได้ว่า การมีเมียหลายคนแบบสมัยศักดินา ได้กลายไปสู่การมีเมียน้อยแบบเมียเก็บ ซึ่งไม่ได้ทำให้ผู้ชายมีเมีย คนเดียวได้เลย

ในที่สุดคนหัวใหม่ในขณะนั้น ก็ได้ผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงกฎหมายโดยเตรียมโครงร่าง กฎหมายลักษณะฟัวเมีย ซึ่งได้ดัดทอนมาจากกฎหมายลักษณะฟัวเมียฉบับเดิม อย่างไรก็ตามทัศนคติ และความคาดหวัง ของสังคมจะเคร่งครัดต่อฝ่ายหญิงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องพฤติกรรมทางเพศ หญิงจะต้องอยู่กับเข่าผ้ากับเรือน จะต้องรักษาวลสงวนตัว จะมากู้หลายฟัวไม่ได้ เพราะจะถูกประณาม ว่าเป็นนางกาก็ ในขณะเดียวกันก็ผ่อนปรนและยกย่องความประพฤติในทางเพศของฝ่ายชายที่มีมาก หญิงหลายเมีย ในสมัยปัจจุบันถึงแม้จะมีการประกาศประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะ ครอบครัว ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2478 (และได้มีการตรวจแก้ชำระกันใหม่อีกครั้งในปี พ.ศ.2519) โดยกฎหมายลักษณะบุคคลและลักษณะครอบครัวออกมายกเลิกกฎหมายลักษณะฟัวเมีย ไม่ให้หญิงตกอยู่ในสภาพประกอบจะถูกขายหรือเอาไปจำนำจำนองอีกต่อไป และวางหลักการเรื่อง “ฟัวเดียวเมียเดียว” แนวคิดเรื่อง “ฟัวเดียวเมียเดียว” ยังผลให้มีการยอมรับหลักการเรื่องการมีภรรยา

ชอบด้วยกฎหมายเพียงคนเดียวจนถึงในปัจจุบัน แต่ในทางปฏิบัติสังคมไทยก็ยังเป็นสังคมผัวเดียวหลายเมียอยู่นั่นเอง²

จากผลการศึกษาพบว่านักเรียนส่วนใหญ่ของโรงเรียนดัดดรุณีย์ร้อยละ 85 (จำนวน 17 คน) และวิทยาลัยพัฒนการธนบุรีร้อยละ 92 (จำนวน 23 คน) เห็นว่าการกระทำของตัวละคร “เรยา” ที่ไปเป็นเมียน้อย เป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมดังนี้

- I “การเป็นเมียน้อยเป็นการกระทำที่ผิดศีลธรรม”
- II “เป็นการทำให้ครอบครัวของคนอื่นแตกแยก ทำให้เกิดปัญหาในครอบครัวของคนอื่น เป็นการทำร้ายผู้อื่น”
- III “สังคมเราเป็นสังคมไทย เป็นสังคมชาวพุทธ ต้องหนึ่งสามี หนึ่งภรรยา”
- IV “การเป็นเมียน้อยถือว่าเป็นการทำบาปอย่างหนึ่ง”
- V “ผิดลูกผิดเมีย”
- VI “ไม่เห็นว่าจะต้องไปแย่งของของใคร สวยอยู่แล้วหาเองได้”

จากความคิดเห็นของเด็กส่วนใหญ่จากทั้งสองโรงเรียน แสดงให้เห็นว่าเด็กยังให้คุณค่าในเรื่องของ “ผัวเดียว เมียเดียว” เพราะถึงแม้ว่าเด็กนักเรียนจะชื่นชอบในพฤติกรรมของเรยา ที่มีแรงขับในการที่จะยกฐานะตัวเองจากลูกของแขกยามและแม่บ้าน เพื่อให้มีที่ยืนอยู่ในสังคมของคนมีอันจะกิน โดยใช้เนื้อตัวร่างกายเป็นเครื่องมือ จนไปสู่ความสำเร็จ ได้ประกอบอาชีพ มีรถ มีบ้าน มีงานทำ แต่ในทางตรงกันข้ามก็เห็นว่า พฤติกรรมในการไปเป็นเมียน้อยไม่ถูกต้อง ผิดศีลธรรม ไม่ควรประพฤติปฏิบัติ ดังนั้นจะเห็นว่าแนวคิด “ผัวเดียว เมียเดียว” ของสังคมไทยยังคงได้รับการสืบทอดจากรุ่นต่อรุ่นมาอย่างยาวนาน โดยสะท้อนให้เห็นจากผลการศึกษาของนักเรียนทั้งสองสายการศึกษา ซึ่งยังคงให้คุณค่าของเรื่อง “ผัวเดียว เมียเดียว” ทั้งที่เด็กนักเรียนทั้งสองสายการศึกษามีพื้นฐานทางสถานะภาพและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน

ผลการศึกษาสะท้อนว่า ค่านิยมดังกล่าวเกิดจากอิทธิพลของระบบปิตาธิปไตยที่ฝังรากในสังคมมาอย่างยาวนาน ได้สร้างบรรทัดฐานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัวที่เหลื่อมล้ำ โดยเฉพาะในกรณีเพศวิถี ผู้ชายมีอำนาจเหนือผู้หญิงและสามารถควบคุมผู้หญิงให้อยู่ภายใต้ความต้องการของผู้ชายในทุกด้าน ผู้ชายได้สิทธิในการเป็นเจ้าของเนื้อตัวร่างกายของภรรยานั้นหมายความว่า แนวคิดผัวเดียวเมียเดียวนั้น กลับฝังรากอยู่ในเจตคติของฝ่ายหญิงเพียงเท่านั้น ในขณะที่ข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติ ผู้ชายยังคงสถานะผัวเดียวหลายเมียเช่นอดีต และผู้หญิงปัจจุบันต่าง ก็ยอมรับได้ว่า การมีเมียน้อยของผู้ชายเป็นเรื่องปกติธรรมดาเป็นธรรมชาติของผู้ชาย และการที่ผู้หญิงยินยอมที่จะเป็นเมียน้อยนั้น จึงถือเป็นความผิดร้ายแรง ผิดศีลธรรม (ถูกผูกโยงกับคติทางศาสนา) และไม่ได้รับการยอมรับในทางกฎหมาย

² มาลี พฤษพงษ์ศาสดา, สิทธิความเป็นคนของหญิง: พันธกรณีระหว่างประเทศ กฎหมายและข้อถกเถียง, 2552, หน้า 131.

โดยแนวคิดสตรีนิยมสายถอนรากถอนโคน มองว่าการยอมรับของสังคมต่อความเหลื่อมล้ำของคุณค่าพฤติกรรมระหว่างหญิงชายดังกล่าวเกิดจากระบบการส่งผ่านด้วยกระบวนการขัดเกลาทางสังคมไปสู่สมาชิกรุ่นต่อไป ให้ยอมรับการกำหนดบทบาทโดยมีเพศเป็นตัวกำหนดอย่างตายตัว (Sex-role stereotype)³ จึงทำให้เกิดเป็นปรากฏการณ์ยาวนานและทำให้ความสัมพันธ์ที่เป็นรองของผู้หญิงเป็นเรื่องธรรมชาติที่เกิดขึ้นในทุกสังคม⁴ ในระบบฟัวเดียวเมียเดียว ตามแนวความคิดสตรีนิยมสายมาร์กซิสต์ เฟรดเดริก เองเกิลส์ เขียนในหนังสือ “The Origin of the Family Private Property and the Stage” พิมพ์ครั้งแรกในปี ค.ศ. 1845 ว่า “ฟัวเดียว เมียเดียว” เป็นระบบที่ผู้ชายซึ่งครอบครองปัจจัยการผลิต มีอำนาจเหนือผู้หญิง สร้างระบบ ระเบียบ แบบแผน มากำหนดวิถีชีวิตและบังคับใช้กับฝ่ายหญิงเพียงฝ่ายเดียว เพราะถึงแม้จะมีการแก้ไขกฎหมายขึ้นมาใหม่ แต่ก็ยังคงสืบทอดเจตคติและค่านิยมแบบดั้งเดิม โดยเฉพาะวัฒนธรรมไทยที่สะท้อนในชีวิตประจำวันยังเป็นวัฒนธรรมที่มีค่านิยมที่เป็นมาตรฐานสองเชิง หรือทวิมาตรฐาน⁵ ซึ่งใช้ในการกำหนดคุณค่า ระเบียบแบบแผนและบรรทัดฐานของสังคม

จากสภาพความเป็นจริงในสังคมปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าสังคมไม่ได้อยู่ในระบบ “ฟัวเดียว เมียเดียว” แต่ยังมีระบบของ “ฟัวเดียว หลายเมีย” ปรากฏอยู่ให้เห็น นั่นเป็นเพราะระบบสังคมที่เอื้ออำนวยให้ผู้ชายเหนือกว่าผู้หญิง โดยมาร์กซิสต์มองว่า ความไม่เท่าเทียมนั้น เกิดจากโครงสร้างของรัฐ เศรษฐกิจ และสังคมที่สะท้อนความเหลื่อมล้ำทางชนชั้นที่เน้นทรัพย์สินสมบัติ โดยระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่ผู้ชายในชนชั้นกลางครอบครองปัจจัยการผลิต และภรรยาเป็นชนชั้นกรรมาสีพ เนื่องจากภรรยาไม่ได้ครอบครองปัจจัยการผลิต เมื่อมีการสะสมปัจจัยการผลิตมากขึ้น ผู้ชายมีความต้องการทายาทเพื่อสืบทอดทรัพย์สินที่ตนครอบครองอยู่ และเพื่อให้แน่ใจว่าเด็กที่เกิดจากผู้หญิงที่ตนหลับนอนด้วย เป็นลูกของตนจริง ๆ ผู้ชายจึงสร้างครอบครัวระบบ “ฟัวเดียว เมียเดียว” ขึ้นมา ซึ่งเป็นระบบที่บังคับใช้กับฝ่ายหญิงเพียงฝ่ายเดียว แต่กลับให้อิสระภาพแก่ผู้ชายที่จะร่วมเพศหรือมีความสัมพันธ์นอกการแต่งงานในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการใช้บริการ การค้าประเวณี ไปจนถึงการมีความสัมพันธ์นอกสมรสทั้งก่อนและหลังแต่งงาน แต่พฤติกรรมทางเพศของผู้หญิงถูกจำกัดให้อยู่ในสถาบันการแต่งงานอย่างเคร่งครัด

³ ทักษา รุ่งรุ่งจินดา. เพศสภาวะกับการเลือกอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3: ศึกษากรณีวัดดอนตูม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี. 2549.

⁴ วันทนี วาสีละสิน และคณะ. โครงการศึกษาเจตคติของคนไทยรุ่นใหม่ต่อการส่งเสริมความเสมอภาคหญิงชาย. 2551.

⁵ วันทนี วาสีละสิน และคณะ. อ่างแล้ว เชิงอรธที่ 4.

จากข้อเท็จจริงที่สังคมไทยได้เกิดการเปลี่ยนแปลงไป แต่เด็กนักเรียนยังคงให้คุณค่าของระบบ “ผิวเดียว เมียเดียว” อยู่ นั่นเพราะระบบดังกล่าวเป็นหลักการในอุดมคติ คำตอบของเด็กนักเรียนเป็นความคิดในเชิงของหลักการ เป็นความคิดในอุดมคติ ซึ่งคิดว่าการตอบแบบนี้เป็นคำตอบที่ถูกต้อง ต้องตอบแบบนี้ ถ้าไม่ตอบแบบนี้จะดูไม่ดีจะต้องถูกประณาม อีกทั้งเด็กนักเรียนที่ตอบคำถามนั้น ยังอยู่ในช่วงวัยที่ยังไม่ได้ก้าวออกไปสู่ช่วงวัยที่ใช้ชีวิตจริง แต่ก็ยังคงมีคำตอบของเด็กนักเรียนบางคนที่ตอบแตกต่างจากเด็กนักเรียนคนอื่น ๆ อย่างเช่น

“มีอยู่กรณีหนึ่ง ที่ผู้หญิงมีลูกไม่ได้ เขาก็ยอมให้ผู้ชายไปมีเมียน้อยเพื่อมีลูก เขาก็อยู่ด้วยกัน 3 คน และถ้าเมียหลวงยอมก็คิดว่าการเป็นเมียน้อยไม่ผิด”

“การที่เรายาเขายอมมาเป็นเมียน้อย เพื่อให้ได้งาน เพื่อหาเงินมา ก็ไม่ผิด”

“เป็นเมียน้อยก็ไม่ผิด ถ้าเกิดจากความรัก” เป็นต้น

ผู้วิจัยยังพบประเด็นปลีกย่อยจากการศึกษาที่น่าสนใจว่า ถึงแม้เด็กนักเรียนทั้งสองกลุ่มจะให้คุณค่าต่อระบบ “ผิวเดียว เมียเดียว” แต่เมื่อมีการถามถึงเจตคติของสังคมต่อปัญหาการมีเมียน้อย หรือการนอกใจจะพบว่าสังคม (ซึ่งรวมถึงนักเรียนหญิงด้วย) เลือกที่จะประณามผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย ไม่ว่าจะเป็นการกระทำนั้นจะมีผู้ชายหรือผู้หญิงเป็นฝ่ายเริ่มต้นก่อนก็ตาม ดังจะเห็นได้จากคำตอบของกลุ่มนักเรียนร้อยละ 70 (จำนวน 45 คน) คิดว่า

I “เป็นเรื่องธรรมดาของผู้ชายในสังคม”

II “ยอมรับได้ ถ้าผู้ชายมีผู้หญิงอื่น ถ้าไม่คิดที่จะจริงจัง หรือรับมาเลี้ยงดู”

ผู้วิจัยสังเกตจากการให้โจทย์สมมติดังกล่าวพบว่า เมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้นเด็กนักเรียนหญิงกลับละเลยที่จะพูดถึงความผิดของสามี (ฝ่ายชาย) และคิดว่าการมีเมียน้อยเป็นเรื่องธรรมดาของผู้ชาย ซึ่งจะเห็นได้จากบริบทของสังคมไทยในปัจจุบันที่ปรากฏให้เห็นในสื่อต่าง ๆ ทั้งจากนิตยสาร, สื่อสิ่งพิมพ์, ภาพยนตร์, ละคร หรือแม้แต่รายการวาไรตี้ ที่ออกอากาศในโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ กรณีของการมองข้ามความผิดของผู้ชายไป แสดงให้เห็นถึงความคิดที่ถูกปลูกฝังหยั่งรากลึกในสังคมไทยมาเป็นเวลาช้านาน โดยกฎหมายและสังคมทั่วไปถือว่าการมีเมียน้อยเป็นเรื่องปกติธรรมดาของผู้ชาย โดยให้เหตุผลว่าผู้ชายไม่เสียหายที่จะมีความสัมพันธ์ทางเพศกับผู้หญิงอื่นแม้จะมีภรรยาแล้ว ในทางกลับกันความประพฤติเช่นเดียวกันนี้หากกระทำโดยผู้หญิงและสังคมรับรู้เข้าหญิงนั้นจะถูกประณามจนไม่มีที่ยืนในสังคม เพราะถึงแม้ว่าจะไม่มีกฎหมายมารองรับว่าผู้หญิงที่เป็นเมียน้อยไม่ผิดกฎหมาย แต่การเป็นเมียน้อยนั้น ถูกกำหนดโดยผู้คนในสังคมว่าเป็นสิ่งที่ผิด ถูกตราหน้าจากสังคมว่าเป็นผู้ไร้ศีลธรรมและมนุษยธรรม เป็นสิ่งที่รับไม่ได้ในสังคมไทยตามครรลองหรือบรรทัดฐานของสังคม⁶ ซึ่งตรงกับการแสดงความคิดเห็นของนักเรียนร้อยละ 40 (จำนวน 45 คน) จากทั้งโรงเรียนดัดดรุณี และวิทยาลัยพัฒนการธนบุรี ที่กล่าวว่า

I “การไปเป็นเมียน้อยคนอื่น ทำให้ดูต่ำต้อย ถึงแม้จะมีอาชีพการงานที่ดี แต่ก็ทำให้คนอื่นดูถูก”

⁶ วันทนี วาสิกะสิน และคณะ. โครงการศึกษาเจตคติของคนไทยรุ่นใหม่ต่อการส่งเสริมความเสมอภาคหญิงชาย. 2551.

II “ตกเป็นขี้ปากของคนอื่น และทำอะไรก็ผิด”

III “การเป็นเมียน้อย ต้องหลบๆ ซ่อนๆ”

ความคิดเห็นดังกล่าวของนักเรียนแสดงให้เห็นว่าถึงแม้จะไม่ผิดกฎหมาย แต่การเป็นเมียน้อยก็จะถูกสังคมประณามต่อว่าว่าเป็นผู้หญิงที่ไม่ดี ถูกวิพากษ์วิจารณ์จากสังคม ต้องทนรับการประณามจากสังคมรอบด้านอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่ถึงกระนั้นกลับมองข้ามความผิดของผู้ชายที่มีส่วนกระทำให้เกิดกรณีเช่นนี้ขึ้น⁷ เพราะเป็นพฤติกรรมที่ขัดต่อความคิด ความเข้าใจต่อครอบครัวแบบมาตรฐาน ไม่จำเป็นที่จะต้องออกกฎหมายมารองรับ กฎหมายไม่ได้ใช้กำลังหรืออำนาจบังคับ แต่เป็นความเชื่อที่อยู่ในระบบกฎหมายและสัมพันธ์กับมาตรฐานสังคมที่มีอยู่⁸

นอกจากนี้หากจะมองย้อนไป การที่ผู้หญิงไปเป็นเมียน้อยหรือมีการแย่งชิงผู้ชายที่เกิดขึ้นจริงในสังคมไทย หรือที่มีการถ่ายทอดผ่านทางละคร ภาพยนตร์ และสื่อต่าง ๆ ที่มีการผลิตซ้ำ ในกรณีของผู้หญิงที่แย่งชิงผู้ชายที่แสนดี (รูปร่างหน้าตาดี, มีฐานะทางสังคม, รวยและมีหน้าที่การงานที่ดี) เพื่อให้ได้มาครอบครอง เป็นต้น พฤติกรรมเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าผู้หญิงในสังคมบางกลุ่มยังคงให้ความสำคัญกับวาทกรรมที่ว่า “ผู้หญิงจะดีหรือไม่ดี ขึ้นอยู่ที่สามี” ซึ่งเป็นประเด็นย่อยที่ผู้วิจัยค้นพบจากการสัมภาษณ์นักเรียนหญิงจากทั้งสองกลุ่มตัวอย่าง

ตามแนวคิดของสตรีนิยมสายมาร์กซิสต์มองว่า การถือระบบชายเป็นใหญ่ คือการที่กฎหมายยอมรับให้ผู้ชายส่งต่อทรัพย์สินสมบัติของเขาให้แก่ลูกชาย ลูกสาวจะได้รับการเลี้ยงดูจากบิดาจนกระทั่งแต่งงาน แล้วสามีก็จะเข้ามาดูแลต่อไป เพราะฉะนั้นจึงเห็นได้ว่า การมีอำนาจของผู้ชายไม่ได้มาจากการมีร่างกายชีววิทยาที่เหนือกว่า ไม่ว่าจะเป็นทางร่างกายหรือจิตใจก็ตาม แต่จากเหตุผลทางสังคมและเศรษฐกิจคือ การเข้าเป็นเจ้าของแต่ผู้เดียวของผู้ครองที่ดิน และการส่งต่อสมบัติผ่านทางสายผู้ชาย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้นำไปสู่การตกต่ำลงอย่างมากของเพศหญิง ผู้หญิงถูกจำกัดอยู่แต่ในบ้าน และให้เป็นคนรับใช้ ได้สูญเสียอิสรภาพทางเพศด้วย เนื่องจากสถาบันใหม่ต้องการให้หญิงมีสามีเดียว เพื่อชายจะได้รับลูกชายที่เกิดเป็นทายาทผู้สืบทอดทรัพย์สินสมบัติและสืบทอดตระกูลได้ถูก นั่นคือเหตุผลทางทรัพย์สินนั่นเอง ซึ่งระบบ monogamy นี้มักจะนับข้างผู้หญิงฝ่ายเดียว ฝ่ายชายยังคงมีภรรยาหลายคนได้อยู่ และครอบครัวก็ได้กลายเป็นสถาบันที่ทำให้ผู้หญิงต้องตกเป็นทาสมาจนบัดนี้

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าที่มาของความตกต่ำของผู้หญิงมาจากการที่ผู้หญิงเลิกร่วมเป็นผู้ผลิตเอง เกิลส์ เขียนไว้ในหนังสือ The Origin of the Family ว่า “เมื่อผู้หญิงเลิกเป็นผู้ผลิต หล่อนก็กลายเป็นผู้ต้องพึ่งพา ซึ่งภาระทั้งหมดตกอยู่แก่ชายและการแต่งงาน บางทีอาจจะเป็นครั้งแรกในโลกที่กลายเป็นภาระทางเศรษฐกิจขึ้นมา ซึ่งกฎหมายและศาสนาก็ได้สนับสนุนและเผยแพร่ความคิดใหม่ว่า เป็นภาระหน้าที่โดยธรรมชาติที่ผู้ชายต้องเลี้ยงดูภรรยาและลูก โดยนักมานุษยวิทยาได้เขียนไว้ว่า “กุญแจสำคัญของฐานะของผู้หญิงที่ใดก็ตาม อยู่ที่สัดส่วนของการมีส่วนร่วมในชีวิตเศรษฐกิจและการมีอำนาจของเธอในทรัพย์สินและผลิตผลที่เธอผลิตได้...” เมื่ออำนาจในการถือครองปัจจัยการผลิตเป็นของผู้ชาย ผู้หญิงที่เป็นภรรยาจึงตกอยู่ในสภาวะพึ่งพา และนำไปสู่บทบาททางเพศที่แตกต่างกัน

⁷ วันทนี วาสักสิน และคณะ. อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 6.

⁸ สมชาย ปริชาศิลปกุล. ชีวิตคู่ ชีวิตดี ชีวิตเควียร์ : ความหมายของครอบครัวที่เปลี่ยนไป. 2556.

ความแตกต่างระหว่างเพศหญิงและเพศชายทางสรีระ ได้นำไปสู่ความเชื่อที่ว่าผู้หญิงและผู้ชายมีความแตกต่างกันในทางอื่น ๆ ด้วย ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องสติปัญญา ความสามารถ ความถนัด จิตใจ และอารมณ์ ความเชื่อเช่นนี้ ได้มีมาเป็นเวลานานนับพันปี ความแตกต่างดังกล่าวมักถูกมองว่าเป็นความแตกต่างที่มีมา “ตามธรรมชาติ” ซึ่งหมายความว่า ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ การเชื่อที่ว่าผู้หญิงมีความแตกต่างจากผู้ชายได้นำไปสู่สถานะของผู้หญิงที่ด้อยกว่าผู้ชาย เช่น ความเชื่อที่ว่าผู้หญิงเป็นเพศที่ไม่มีเหตุผล ชอบใช้อารมณ์ นำไปสู่การที่สังคมไม่ยอมรับผู้หญิงให้เป็นผู้นำเพราะมีคุณสมบัติทางเพศที่ไม่เหมาะสม

จากความเชื่อ ค่านิยมที่ให้สิทธิและอำนาจของผู้ชายว่าอยู่เหนือกว่าผู้หญิง การคาดหวังในเรื่องบทบาทระหว่างเพศที่สังคมได้ให้ความคาดหวังว่าเพศชายจะต้องมีความแข็งแรง เป็นผู้ปกครองครัว มีบทบาทในความเป็นผู้นำสูง ผู้หญิงจะมีชีวิตอยู่ภายใต้ร่มเงาของ “วงศ์ตระกูล” โดยในสังคมยอมรับบทบาทของผู้หญิงในฐานะที่เป็นแม่บ้านหรือผู้สนับสนุนมากกว่าในฐานะผู้นำ ให้บทบาทความเป็นแม่ บทบาทในการเป็นภรรยาที่ดีของสามี ผู้หญิงต้องอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน ดูแลบ้าน เลี้ยงดูบุตร โดยแนวคิดนี้สืบทอดมาจากขนบธรรมเนียม ความเชื่อดั้งเดิม และอิทธิพลของศาสนา ที่ยกย่องภรรยาที่ซื่อสัตย์ จงรักภักดีต่อสามี และความเชื่อเกี่ยวกับการเป็นสตรีที่ดี ค่านิยมของสังคมเหล่านี้มีต่อสตรีเป็นเวลานาน การให้ความสำคัญกับเพศชายในสังคมไทยมีมานานแล้ว ไม่ว่าจะเป็น “ผู้ชายเป็นช้างเท้าหน้า ผู้หญิงเป็นช้างเท้าหลัง” ซึ่งแสดงถึงสถานภาพของผู้หญิงที่เป็นรองผู้ชายหรือแม้แต่คติที่ว่า “อันสตรีชั่วดึกก็หัว” หรือ “สามีเป็นฉัตรแก้วกันแดด กันฝนงามเนตรทุกเวลา” ซึ่งหมายความว่า ผู้หญิงจะดีหรือไม่ จะมีความสุขหรือไม่ขึ้นอยู่กับสามี หรือการมีชีวิตคู่ ว่าทรมานเหล่านี้ตอกย้ำว่า ผู้ชายคือฝ่ายที่อยู่เหนือผู้หญิงและผู้หญิงเป็นฝ่ายที่เป็นรอง โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวถูกทำให้เป็นเรื่องปกติ “เป็นไปเองโดยปริยาย” จากความเชื่อและค่านิยมข้างต้นนี้ เป็นการเสนอภาพลักษณ์ของอัตลักษณ์ที่เป็นแบบฉบับ (stereotype) ซึ่งเป็นภาพลักษณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ยาก อันเป็นภาพลักษณ์ของผู้หญิงที่เป็นแม่บ้านและผู้ชายที่เป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัว แสดงให้เห็นว่าสังคมไทยให้การยอมรับในเพศชายมากกว่าเพศหญิง ทั้งนี้เพราะสังคมไทยยึดถือมาตลอดว่า ผู้ชายเป็นผู้ปกครองครัว นอกจากนี้ความแตกต่างทางด้านสรีระระหว่างหญิงกับชาย เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สังคมกำหนดให้ผู้หญิงเป็นเพศที่อ่อนแอ ไม่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตัวของตัวเอง ความเป็นหญิงต้องถูกปกป้องจาก “คนอื่น” หรือ “สิ่งอื่น” อยู่เสมอ ซึ่งนำไปสู่การจำกัดพื้นที่ของผู้หญิงและการพึ่งพาผู้ชาย ผู้หญิงหลายคนได้รับคำสั่งสอนมาตั้งแต่เด็กว่าโตขึ้นต้องแต่งงาน จะอยู่คนเดียวไม่ได้ เมื่อผู้หญิงต้องพึ่งพาผู้ชายโดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ จึงส่งผลต่อความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเพศ เพราะการพึ่งพาในด้านหนึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่า ฝ่ายหนึ่งมีทรัพยากรและอำนาจที่เหนือกว่า การพึ่งพาจึงเป็นการหวังให้อีกฝ่ายใช้อำนาจคุ้มครองและแบ่งปันทรัพยากร ความสัมพันธ์ดังกล่าว ทำให้ผู้ชายที่เป็นฝ่ายให้พึ่งมีอำนาจอยู่เหนือผู้หญิงที่เป็นฝ่ายขอพึ่งพา

ตัวละคร “เรยา” เป็นตัวละครที่สะท้อนให้เห็นว่าเธอต้องการหาสามีที่ดี ที่มีฐานะดี เพื่อช่วยฐานะตัวเอง เพื่อไต่เต้าให้มีสถานภาพประกอบดีขึ้นโดยอาศัยผู้ชาย ซึ่งค่านิยมในการหาสามีรวย ๆ นั้น ปรากฏให้เห็นอยู่ในสื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นละครโทรทัศน์ หรือข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์ที่ดารา นักแสดง มักจะมีข่าวเป็นแพนกับคนที่ฐานะร่ำรวย และมีชื่อเสียง ทำให้เห็นได้ว่าผู้หญิงยังคงให้ความสำคัญกับการเลือกหาสามีที่มีฐานะร่ำรวย มีหน้ามีตา ทางสังคม เพื่อยกระดับฐานะ ความเป็นอยู่ของตนเอง แต่ในทางตรงกันข้าม คำตอบและความคิดเห็นของนักเรียนสะท้อนให้เห็นว่าเยาวชนหญิงส่วนใหญ่ในยุคปัจจุบันไม่ได้ตกอยู่ในกรอบ “จะดีจะชั่ว อยู่ที่ผิว” ดังคำตอบ เช่น

I “คนเรามีความสามารถ ควรใช้ความรู้ความสามารถของตนเอง ไม่ต้องพึ่งพาผู้ชาย”

II “เรามีมือ มีเท้า สามารถเลี้ยงตัวเองได้”

III “ใช้ความสามารถจากการทำงานของตัวเอง”

คำตอบของเด็กนักเรียนแสดงให้เห็นว่าเด็กนักเรียนมองเห็นศักยภาพของตนเอง มองเห็นความสามารถที่ตนเองมีอยู่ และเชื่อว่าตนเองสามารถอยู่ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาผู้ชาย ไม่ได้ยึดติดกับความคิดชุดเดิมที่ว่าผู้หญิงต้องพึ่งพาผู้ชายในแบบที่เรยาเป็น

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าเด็กนักเรียนหญิงไม่ได้รับอิทธิพลของละคร หรืออิทธิพลที่แสดงผ่านสื่อต่างๆ โดยเด็กนักเรียนให้คุณค่ากับ “ความรัก” เป็นสิ่งที่สำคัญกว่าฐานะ และสถานะภาพทางสังคม แสดงให้เห็นว่า เด็กนักเรียนยังคงเห็นคุณค่าและศักดิ์ศรีของตัวเอง เพราะเด็กนักเรียนคิดเห็นว่าหากเกิดจากความรักแล้ว ไม่ว่าผู้ชายจะมีฐานะดีหรือไม่ไม่ใช่สิ่งที่สำคัญ หากผู้ชายฐานะไม่ดีก็สามารถช่วยกันทำมาหากิน สร้างเนื้อสร้างตัวไปด้วยกัน ซึ่งถือเป็นความคิดที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

2. เรือนร่างผู้หญิงกับการเป็นวัตถุทางเพศ

จากการสนทนากลุ่มเด็กนักเรียนทั้ง 2 สถาบัน นักเรียนมีความเห็นร่วมกันว่าการกระทำของตัวละคร “เรยา” ที่ใช้เนื้อตัวร่างกายเป็นวัตถุทางเพศ (โดยการใช้เนื้อตัวร่างกาย ในบริบทของเรยา คือการเอาตัวเข้าแลก การมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชาย) เพื่อให้ได้ตำแหน่งหรือสิ่งที่ต้องการ โดยการยอมไปเป็นเมียน้อย ในการเติมเต็มคุณภาพชีวิต เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องและไม่เห็นด้วยกับการกระทำเช่นนี้ แต่เด็กนักเรียนยังเห็นว่าการใช้เรือนร่างไม่ใช่สิ่งที่ผิด ผู้หญิงสามารถใช้เรือนร่างในการประกอบอาชีพ (โดยไม่นำเนื้อตัวร่างกายของตนเอง เข้าแลกถึงขนาดมีเพศสัมพันธ์กัน) อื่น ๆ ได้ เช่น เป็นนางแบบ เป็นดารา ดังคำตอบของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

I “คนหน้าตาดี สามารถทำอาชีพอื่นๆ ได้ เช่น เป็นดารา นางแบบ พรีตตี้”

II “คนสวย ไปทำอาชีพอื่นๆ ได้ ที่ใช้ความสวย ไม่ต้องมาเป็นเมียน้อย”

III “อาชีพอื่นๆ ที่ดีก็มี สำหรับคนหน้าตาดีๆ เช่น ดารา นางแบบ”

โดยเด็กนักเรียนเห็นว่าผู้หญิงสวยสามารถไปเป็นดารา นางแบบ พรตต์ โดยผลการศึกษาพบว่าเด็กนักเรียนมีความคิดเห็นที่น่าสนใจ ที่แตกต่างไปจากวาทกรรมในสายสตรีศึกษา ที่คิดว่าการใช้เรือนร่างของผู้หญิงนั้นจะถูกใช้ในเชิงวัตถุทางเพศเท่านั้น แต่เด็กนักเรียนมีความคิดเห็นว่าการใช้เรือนร่าง ความสวยงามของผู้หญิง สามารถใช้ประกอบอาชีพที่มีคุณค่า และศักดิ์ศรีของการเป็นมนุษย์ และเป็นอาชีพที่ได้รับการยอมรับของสังคม เช่น การเป็นนางแบบ ดารา นักประชาสัมพันธ์ แอร์โฮสเตส ซึ่งเมื่อพิจารณาจะเห็นว่าอาชีพเหล่านี้ เป็นอาชีพที่สร้างรายได้อย่างมาก และเป็นอาชีพที่มีความสำคัญกับรูปร่างหน้าตา โดยอาชีพเหล่านี้ไม่ใช่อาชีพที่น่ารังเกียจ ไม่ใช่อาชีพที่ทำให้ลดทอนคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดสตรีนิยมแบบเก่าที่มองว่าผู้หญิงเป็นวัตถุทางเพศ (Sex Object) โดยการมองว่าผู้หญิงเป็นวัตถุทางเพศนั้นเกิดขึ้นเพราะระบบชายเป็นใหญ่ได้สร้างความเชื่อว่า คุณค่าของผู้หญิงอยู่ที่ความสวยและความสาว (คุณค่าของผู้ชายอยู่ที่ความสามารถ การประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน) ขณะที่มุมมองของกลุ่มแนวคิดสตรีนิยมสายถอนรากถอนโคน (Radical feminism) มีความเห็นว่าผู้หญิงถูกกำกับให้สนใจดูแลร่างกายของผู้หญิง และเพศของผู้หญิงให้กลายเป็นสินค้าไว้คอยตอบสนองความต้องการของผู้ชายเท่านั้น โดยการใช้ภาพลักษณ์ การใช้เรือนร่างของผู้หญิงมาประกอบการโฆษณา ภาพโฆษณาที่โชว์สัดส่วนของผู้หญิง ซึ่งโดยส่วนใหญ่มักมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งเน้นเกี่ยวกับเรื่องเพศหรือเซ็กส์เป็นสำคัญ จึงพยายามตอกย้ำดึงดูดความสนใจผู้บริโภคเพื่อให้ผู้บริโภคสนใจซื้อสินค้า โดยเน้นจุดดึงดูดความสนใจในสรีระของสตรี (sex appeal) บางส่วนที่เชื่อกันว่าเกี่ยวข้องกับความเพลิดเพลินใจทางเพศ เช่น หน้าอก สะโพก บั้นท้าย อันเป็นการกระตุ้นอารมณ์ทางเพศมากกว่าการนำเสนอคุณค่าและคุณภาพของผู้หญิงในด้านอื่นๆ สิ่งเหล่านี้เป็นกระบวนการทำให้ผู้หญิงเปลี่ยนสภาพจาก “ความมีตัวตน” เป็น “วัตถุ”⁹

นอกจากนี้ยังพบคำตอบที่น่าสนใจว่าเด็กนักเรียนส่วนใหญ่ยังคงมีความคิดเห็นที่ว่า พวกเขาสามารถใช้ความรู้ความสามารถที่ตัวเองมีอยู่ไปทำอาชีพที่สุจริตอื่น ๆ เพราะถึงแม้คุณค่าของผู้หญิงจะอยู่ที่เรือนร่าง ความสวยงาม ก็ตาม แต่การมีความรู้ความสามารถเป็นสิ่งสำคัญ ดังที่นักเรียนหญิงโรงเรียนดัดดรุณีย์ร้อยละ 100 (จำนวน 20 คน) และวิทยาลัยพัฒนการธนบุรีร้อยละ 92 (จำนวน 25 คน) กล่าวไว้ว่า

- I “ไม่ต้องใช้ร่างกาย ควรใช้ความสามารถของตัวเองในการยกระดับตัวเอง”
- II “ควรทำตัวให้ดี ทำงานสุจริต”
- III “การใช้มารยา หรือร่างกายเป็นเครื่องมือเป็นสิ่งที่ผิด ควรใช้ความรู้ความสามารถ”
- IV “ร่างกายของคนเราวันหนึ่งก็ต้องเสื่อมไป แต่ความสามารถไม่หายไปไหน”

⁹ ปริญญาภรณ์ คุณะเกษม. ภาพลักษณ์ของผู้หญิงที่เป็นภาพสะท้อนวัตถุทางเพศซึ่งปรากฏในสื่อโฆษณาประเภทนิตยสาร. 2549.

ซึ่งเด็กนักเรียนกลับมีความเห็นว่าการที่ผู้หญิงประกอบอาชีพ ดารา นางแบบ แอร์โฮสเตส ซึ่งเป็นอาชีพที่ให้ความสำคัญกับ รูปร่าง หน้าตา ความสวยงาม แม้ว่าการประกอบอาชีพดังกล่าวใช้ร่างกาย รูปร่าง หน้าตา เปรียบเสมือนสินค้าที่คอยตอบสนองความต้องการของผู้ชาย ที่เฝ้าจับจ้องมอง เพื่อความบันเทิง เพื่อความเพลิดเพลิน เป็นอาชีพที่ไม่ได้ลดคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้หญิง ตราบใดที่ผู้หญิงยังไม่ได้ ใช้ร่างกายไปมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชาย เพื่อแลกกับเงินตราหรือการทำงานหรือสิ่งของ เป็นที่น่าสนใจว่าความคิดเห็นของเด็กนักเรียนในเรื่องเรือนร่างผู้หญิงกับการเป็นวัตถุทางเพศสอดคล้องกับแนวคิดยุคหลังสมัยใหม่ แนวคิดยุคหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) เป็นแนวคิดที่ทุกคนสามารถที่จะเลือกทำอะไรตามความพึงพอใจของตนเอง ต้องการทำอะไรก็ตามที่ตนเองมีความสุขโดยไม่สนใจใคร วัฒนธรรมในยุคหลังสมัยใหม่จึงเป็นเรื่องที่ฉาบฉวย ผิดแผก เป็นสิ่งที่ดำเนินไปตามอารมณ์มากกว่าเหตุผลและเป็นสิ่งที่ไม่สมเหตุสมผลจึงแปรเปลี่ยนได้ง่าย และมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ซึ่งทุกสิ่งทุกอย่างมุ่งไปสู่การแสวงหาความสุข แนวคิดยุคหลังสมัยใหม่จะมุ่งไปที่พฤติกรรมและการสร้างวัฒนธรรมที่แตกตัวออกไปอย่างหลากหลาย Firestone (Turner, 1990 : 156) กล่าวว่าผู้หญิงควรมีการพัฒนาตนตามศักยภาพโดยไม่ถูกขัดขวางจากผู้ชาย เพื่อต่อต้านภาพลักษณ์แบบเก่าของผู้หญิง ซึ่งผู้หญิงลักษณะนี้จะมีสัญชาตญาณสูง ชอบการดูแลเอาใจใส่ และไม่ชอบการแข่งขัน แต่ในขณะที่เดียวกันผู้หญิงที่อยู่ในช่วงยุคหลังสมัยใหม่ต้องการความเท่าเทียมกันระหว่างเพศ และบทบาททางเพศ

ผู้หญิงในยุคหลังสมัยใหม่ (Postmodern Feminism) ที่พบในงานของ Simone de Beauvoir ซึ่งใช้ปรัชญาแนวคิดแบบ Existentialism อธิบายเรื่องการที่สังคมได้สถาปนาปัจเจกบุคคลให้เกิด “ตัวตน” ที่แยกออกจาก “ผู้อื่น” แต่ทว่าภายใต้สังคมที่มีความไม่เท่าเทียมกันทางเพศดำรงอยู่คงมีแต่ผู้ชายเท่านั้นที่ได้สถาปนา “ความเป็นตัวตน” แต่ผู้หญิงนั้นจะมีสภาพเป็นรองที่เป็นได้เพียง “ผู้อื่น” เท่านั้น ผู้หญิงและผู้ที่ยืนอยู่เคียงข้างแต่ไม่เคยยืนอยู่หรือนำหน้า ดังคำกล่าวของ Beauvoir ที่ว่า “เราไม่ได้เกิดมาเป็นผู้หญิง หากทว่าได้กลายมาเป็นในชั้นหลัง” ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสตรีนิยมยุคหลังสมัยใหม่ที่ว่า “ไม่มีอะไรที่เป็นผู้หญิงตามธรรมชาติ” หากแต่ “ความเป็นผู้หญิงล้วนเป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้น” โดยการใช้เกณฑ์แบ่ง การจะนำเสนอผู้หญิงในแบบ “เป็นอย่างเดียวกันหมด” นั้นไม่ได้ ต้องกระจายตัวให้เห็นผู้หญิงที่มีบทบาทที่หลากหลายและแตกต่างกันออกไป ดังนั้นแนวทางในการต่อสู้ของผู้หญิงยุคหลังสมัยใหม่จึงอยู่ที่การรื้อถอนแล้วประกอบสร้างใหม่ โดยมีเป้าหมายเพื่อปลดปล่อยผู้หญิงออกจาก “อัตลักษณ์ทางเพศ” แบบเดิมๆ พร้อมทั้ง “เสริมพลัง” ให้กับ “ความเป็นหญิง” ในนวนิยายใหม่หรือในอีกแง่หนึ่ง วิถีชีวิตของคนในยุคหลังสมัยใหม่เป็นแบบชีวิตร่วมสมัย เป็นชีวิตที่ขาดอารมณ์และความลึกซึ้งในคุณค่าของวัฒนธรรมเดิม แยกความแตกต่างไม่ออกระหว่างความจริงหรือไม่จริง ด้วยสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามเศรษฐกิจและการเมือง ที่เป็นผลมาจากความเจริญทางด้านเทคโนโลยี ทำให้ความมีเอกลักษณ์หายไป¹⁰

¹⁰ กนกพรณ วิบูลย์ศรีน. การเปรียบเทียบภาพตัวแทนผู้หญิงสมัยใหม่และหลังสมัยใหม่ในภาพยนตร์ไทย และ ภาพยนตร์อเมริกัน. 2547.

ในขณะที่คำตอบของเด็กนักเรียนยังแสดงให้เห็นว่าเด็กนักเรียนให้ความสำคัญกับความรู้ความสามารถที่มีในแต่ละบุคคล ซึ่งตรงกับแนวคิดที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดเรื่องเสรีนิยมที่ให้ความสำคัญของมนุษย์ในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคลที่มีเหตุผล มองว่าฐานะทางสังคมนั้นควรกำหนดมาจากความสามารถและทักษะของแต่ละบุคคล ความสำเร็จของบุคคลเป็นสิ่งที่วัดได้จากการแข่งขันกับบุคคลอื่น และแนวคิดเสรีนิยมนั้นมองว่าผู้หญิงมีความสามารถในการใช้เหตุผลเช่นเดียวกับผู้ชาย เพราะความสามารถในทางสติปัญญานั้น ไม่ได้ขึ้นกับความผูกพันในความเป็นหญิงหรือชาย¹¹ ในประเทศไทยการ “แบ่งสาย” การเรียนตั้งแต่ระดับมัธยมออกเป็นสายวิทยาศาสตร์ และสายศิลป์ ศาสตร์เพื่อให้ผู้เรียนได้เลือกตามถนัด กระบวนการดังกล่าวทำให้เกิดการแบ่งแยกเพศของผู้เรียนออกจากกัน โดยเฉพาะการแบ่งผู้หญิงและผู้ชายออกจากกันตามอัตลักษณ์ทางเพศ และเนื่องจากวิทยาศาสตร์ถูกให้ความหมายว่าเป็นองค์ความรู้ที่ต้องอาศัยการคิดคำนวณและใช้เหตุผล ซึ่งลักษณะดังกล่าว เป็นหนึ่งในอัตลักษณ์ของความเป็นชาย อัตลักษณ์ดังกล่าวมีส่วนทำให้คาดหวังในเรื่องเรียนวิชาที่เกี่ยวกับการใช้เหตุผล¹² และการคิดคำนวณทั้งจากสังคมและตัวผู้หญิงเองอยู่ในระดับต่ำ และถ้าผู้หญิงต้องการที่จะเรียน ก็ควรที่จะเรียนวิชาที่ไม่ต้องใช้อัตลักษณ์ดังกล่าว และในอดีตเรื่องของการศึกษาผู้ชายจะมีโอกาสในการเข้าถึงการศึกษามากกว่าผู้หญิง เพราะถือว่าผู้หญิงต้องทำงานบ้าน งานเรือน ดังนั้นจึงคิดว่าการศึกษาไม่สำคัญสำหรับผู้หญิง ส่งผลให้พ่อแม่เลือกลงทุนในด้านการเรียนให้กับลูกผู้ชาย แม้ว่าปัจจุบันผู้หญิงมีโอกาสด้านการศึกษาเพิ่มมากขึ้นแต่รูปแบบการศึกษาของผู้หญิงมีความจำกัดอยู่ เช่น ผู้หญิงส่วนใหญ่ เรียนในสายวิชาสังคมศาสตร์ สังคมสงเคราะห์ ในขณะที่สายวิชาวิทยาศาสตร์ ยังมีสัดส่วนของผู้หญิงเป็นจำนวนน้อย แต่แนวความคิดสตรีนิยมสายเสรีนิยม มีการส่งเสริมให้ผู้หญิงเรียนในด้านที่เป็นของผู้ชายมากขึ้น เช่น วิทยาศาสตร์ แพทย์ศาสตร์ นักกฎหมาย ตุลาการ เป็นต้น และจะเห็นได้ว่าผู้หญิงก็สามารถเรียนได้ไม่แพ้ผู้ชาย ในปัจจุบันภาพของผู้หญิงที่มีตำแหน่งระดับสูงใน “งานผู้ชาย” โดยเฉพาะพื้นที่ทางการเมืองจะมีมากขึ้น เช่น ประธานาธิบดี ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ ฯลฯ แต่การที่ผู้หญิงจะสามารถไต่เต้าไปถึงจุดดังกล่าวก็เป็นสิ่งที่ยากลำบาก โดยเฉพาะการยอมรับจากสังคมที่ สืบเนื่องมาจากภาพลักษณ์ของอัตลักษณ์ทางเพศ การเป็นผู้นำและความเหนือกว่าถูกให้ความหมายว่าเป็นอัตลักษณ์โดยธรรมชาติของผู้ชาย ฉะนั้นการดำรงตำแหน่งในระดับสูงของผู้หญิงจึงเป็นภาพลักษณ์ที่ไม่แตกต่างจากภาพของผู้หญิงแบบ “ซูซีไทเฮา” และจากเดิมการเข้ามาอยู่ในพื้นที่สาธารณะเป็นสิ่งที่ถูกต่อต้านอยู่แล้ว การขึ้นสู่ตำแหน่งระดับสูงของผู้หญิงยังเป็นเรื่องใหญ่ นอกจากจะถูกมองว่าขัดกับอัตลักษณ์ของความเป็นหญิงที่สำคัญการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้ผู้หญิงกลายเป็นผู้นำจะส่งผลต่อความสัมพันธ์เชิงอำนาจในระบบชายเป็นใหญ่

จากคำตอบของเด็กนักเรียนทั้งสองสายการศึกษาเห็นร่วมกันว่า การใช้เรือนร่างของผู้หญิงไม่จำเป็นต้องใช้ในเชิงวัตถุทางเพศเท่านั้น สามารถใช้ในการประกอบอาชีพอื่น ๆ ที่มีคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของผู้หญิง

¹¹ วันทนีย์ วาลิกะสินและคณะ. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์. 2543.

¹² เขียน นิรันดร์นุต. การถ่ายทอดอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ผ่านนิตยสารผู้หญิง. 2546.

3. การไม่ยอมจำนนของผู้หญิง

“เรยา” เป็นตัวละครที่ได้รับผลกระทบจากครอบครัว ซึ่งเรยาเกิดมาในครอบครัวที่มีความเป็นอยู่ยากจน เป็นลูกคนใช้ พ่อเป็นแขกยาม จึงเกิดความกดดันจากสังคมรอบข้างที่ดูถูก ทำให้รู้สึกว่าตัวเองต่ำต้อย ต้อยค่ากว่าคนอื่น จึงเป็นแรงผลักดันให้พยายามทำทุกวิถีทาง เพื่อเปลี่ยนแปลงความเป็นอยู่ของตัวเองให้ทัดเทียม และเป็นที่ยอมรับของสังคมของผู้มีอันจะกิน ทำให้ “เรยา” เป็นตัวละครที่มีความ “ทะเยอทะยาน” และความทะเยอทะยานของเรยาเป็นการแสดงให้เห็นถึงการไม่ยอมจำนนต่อชะตากรรมของผู้หญิง ซึ่งถือเป็นความพยายามที่ดี ตรงกับแนวคิดการสร้างพลังอำนาจในตนเองที่มีจุดเริ่มต้นมาจากความเหลื่อมล้ำทางสังคมและความด้อยโอกาส จึงสร้างความรู้สึกลึกซึ้งตัวให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองมีพลังอำนาจหรือสามารถควบคุมสิ่งต่าง ๆ เพื่อจะแก้ไขปัญหา หรืออุปสรรคเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ สร้างความรู้สึกเชื่อมั่นและมั่นใจในตนเองมากขึ้น มีความรู้สึกถึงพลังงานที่มีอยู่ในตนเอง มีความรู้สึกกับตนเองในด้านดี มีความกระตือรือร้น มีแรงจูงใจภายในตนเอง มีความต้องการ และมีความพร้อมในการกระทำต่าง ๆ ตามที่ปรารถนา การสร้างความสำเร็จในตนเอง สามารถแสวงหาทางเลือกที่แตกต่าง มีอิสระในการตัดสินใจ¹³

โดยจากผลการศึกษาพบว่านักเรียนจากโรงเรียนดัดดรุณรีร้อยละ 100 (จำนวน 20 คน) และวิทยาลัยพัฒนการธนบุรีร้อยละ 100 (จำนวน 25 คน) เห็นว่าความทะเยอทะยาน การไม่ยอมจำนนต่อชะตาชีวิตของเรยาเป็นสิ่งที่ดี ดังเช่น

- I “เรยาดีที่มีความพยายามยกระดับตนเองขึ้น”
- II “เรยาเป็นแรงจูงใจที่ดี คือ ความทะเยอทะยาน พยายามให้ได้ในสิ่งนั้นๆ มา”
- III “เรยาเป็นแรงจูงใจที่ดี คือ ความพยายามที่อยากได้อะไรก็มี”
- IV “เรยาเป็นแรงจูงใจที่ดี คือ อยากดีเด่น เพื่อไม่ให้คนดูถูก”
- V “เรยาเป็นแรงจูงใจที่ดี คือ พยายามทำตัวเองให้ดีกว่าที่ดี ทำเพื่อไม่ให้ครอบครัวลำบาก”
- VI “เรยา ทำเพื่อไม่ให้ครอบครัวลำบาก”
- VII “ความคิดของเรยาดีที่มีความพยายามมุ่งมั่น”
- VIII “เรยามีความมั่นใจในตนเอง”

¹³ กิตติภา สุวรรณรัตน์. การสร้างพลังอำนาจในตนเองของสตรีที่ประสบปัญหาความรุนแรง ในครอบครัว: ศึกษาเฉพาะกรณี ศูนย์พิทักษ์สิทธิสตรี มูลนิธิเพื่อนหญิง. 2545.

จากผลการศึกษาเด็กนักเรียนพบว่า เด็กนักเรียนทั้ง 2 สายการศึกษา เห็นว่าการไม่ยอมจำนนต่อชะตากรรมของผู้หญิง และการที่ผู้หญิงมีความทะเยอทะยานที่จะทำให้หลุดพ้นจากชะตากรรมที่ถูกกรอบของสังคมกำหนดเป็นสิ่งที่ดี ผู้วิจัยมองประเด็นดังกล่าวว่า เด็กนักเรียนกลุ่มมองเห็นคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้หญิงที่ไม่ยอมจำนนต่อผู้มีอำนาจหรือการควบคุมของผู้อื่น แม้ว่าในสังคมไทยเยาวชนจะได้รับการอบรมสั่งสอนให้ยอมจำนนต่อผู้มีอำนาจ หรือการควบคุมของผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นยอมทำตามคำสั่งของบิดามารดาหรือแม้แต่ถูกสั่งสอนให้เชื่อฟังสามี เมื่อแต่งงานแล้วผู้หญิงเป็นสมบัติของสามี โดยสะท้อนออกมาให้เห็นในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสภาวะจิตโบราณที่สอนว่า “ก่อนแต่งงานให้รู้จักเลือกสามี หลังแต่งงานจงอยู่ในโอวาทของสามี” ผู้หญิงถูกกีดกันให้เป็นผู้ตามไม่มีสิทธิ์แสดงความคิดเห็นหรือแสดงความสามารถมากมายในสังคมซึ่ง “เรยา” แสดงให้เห็นถึงการไม่ยอมจำนน แม้ว่าผู้เป็นแม่จะพร่ำสอนให้พอใจในชีวิตความเป็นอยู่ของตัวเองที่ว่า “ถึงเราจะจน เราก็อยู่แบบของเรา เราก็มีความสุขแล้ว ขอให้เป็นคนดี” และไม่ยอมจำนนกับกรอบและการควบคุมซึ่ง สินธ ผู้ชายที่สร้างกรอบให้โดย “ให้เรยาอยู่ในที่ของเรยาและสินธจะเลี้ยงดูให้สุขสบาย” แต่ “เรยา” ไม่ยอมจำนนกับสภาพของตัวเองที่จะมีชีวิตอยู่ในกรอบที่ผู้เป็นแม่และผู้ชายกำหนดให้ โดยการกระทำของเรยาเป็นการกระทำของการหลุดออกจากกรอบของผู้หญิงในอุดมคติของสังคมไทยในการเป็นผู้หญิงแบบ “ข้างเท่าหลัง” และยอมรับในความเหนือกว่าของผู้ชาย ซึ่งเป็นผู้หญิงในแบบที่สังคมคาดหวังให้เป็นมีลักษณะนิสัย ได้แก่ มีความอ่อนโยน ใจดี มีเมตตา เรียบร้อย มีความกตัญญู ซื่อสัตย์ อ่อนแอ ต้องพึ่งพาผู้ชาย เชื่อฟังผู้ชาย ต้องปรนนิบัติ และทำให้ผู้ชายมีความสุข ทำให้บทบาทในการเป็นข้างเท่าหลังเป็นบทบาทที่ถูกบังคับและจำยอมของผู้หญิง หรือกล่าวได้ว่า การเป็นผู้หญิงที่ดีคือ การเป็นผู้หญิงที่ยอมรับในระบบชายเป็นใหญ่และทำให้ระบบชายเป็นใหญ่ยังคงอยู่

อย่างไรก็ตาม การที่ผู้หญิงอย่างเรยาออกมาแสดงท่าทีต่อต้าน ปฏิเสธหรือไม่ยอมจำนนต่อชะตากรรมนั้น มิเพียงแต่เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงวิถีคิดของคนยุคใหม่ที่ต้องดิ้นรนจากสภาวะทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังมียะยะของการไม่ยอมจำนนในฐานะที่เป็นผู้หญิงอีกด้วย เพราะในบทบาททางเพศของผู้หญิงที่ถูกคาดหวังโดยสังคมและวัฒนธรรมนั้น ผู้หญิงมีพื้นที่บทบาทที่สอดคล้องกับเพศและเพศสภาพ การลุกขึ้นมาทำในสิ่งที่สังคมไม่คาดหวังต่อผู้หญิงจึงเป็นการท้าทายอำนาจปิตาธิปไตยอย่างมาก เนื่องจากสังคมปิตาธิปไตยมองว่าผู้หญิงไม่มีศักยภาพในการจะทำกิจกรรมใด ๆ ได้อย่างสมบูรณ์ (ต่างกับชาย) โดยเฉพาะในโลกสาธารณะ ซึ่งรวมไปถึงความสามารถในการดูแลจัดการในเนื้อตัวร่างกายของตนเอง จึงต้องให้สังคมเป็นคนดูแลปกป้องโดยใช้อำนาจการควบคุมทางสังคมกดทับบังคับและจัดระเบียบ การใช้อำนาจนี้อาจไม่จำเป็นต้องมีการบีบบังคับแต่กลับมีพลังกดทับต่อความเป็นผู้หญิงอย่างยิ่ง ดังนั้นผู้หญิงที่บังอาจลุกขึ้นมาเป็นปรปักษ์จึงต้องถูกตีตราให้กลายเป็นผู้หญิงไม่ดี ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นกลไกการลดทอนอำนาจของผู้หญิงที่พยายามจะลุกขึ้นมาท้าทายสมอชาย

อาจจะกล่าวได้นิยามของคำว่า "อำนาจ" นั้น เป็นความสามารถ หรือศักยภาพฝ่ายเดียว ในการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งมักจะเป็นเรื่องของชีวิตของมนุษย์ โดยผ่านทาง การกระทำของสังคมด้วยการสร้างกรอบการจัดระเบียบต่าง ๆ ให้เป็นไปในแนวทางที่สังคมเห็นว่าควรจะเป็น ดังนั้นจะพบว่า ระบบโครงสร้างสังคมนั้นมีอิทธิพลและใช้อำนาจในการกำหนด กดทับ สร้าง กรอบให้สมาชิกในสังคมกระทำตาม ในแนวทางเดียวกันอย่างง่าย ๆ ซึ่งก็มีกลไกบทลงโทษของคนที่ไม่ดำเนินตามกรอบที่สังคมกำหนดนี้อย่างซับซ้อน แน่นหนา รวมทั้งยังเป็นกระบวนการที่จะปกป้อง ค้ำครองระบบการจัดระเบียบของสังคมนั้น ให้สามารถดำรงอยู่ต่อไป ผ่านกระบวนการต่าง ๆ ทั้ง จากคติความเชื่อ ค่านิยม และบรรทัดฐานต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้น เช่นเดียวกัน ในกรณีเรยาในละคร โทริทัศน์ได้ให้ภาพเชิงลบของการกระทำที่ผิดไปจากสิ่งที่สังคมคาดหวัง ภาพของเรยาจึงถูกบิดเบือน ไปด้วยท่าทีของผู้หญิงก้าวร้าว แต่งตัวไม่เรียบร้อย มารยาทสังคมไม่ดี มากกว่าจะถูกนำเสนอใน รูปแบบหรือมุมมองที่ว่า ผู้หญิงหนึ่งคนลุกขึ้นมาท้าทายคุณลักษณะของผู้หญิงที่สังคมคาดหวัง

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า ในมุมมองของเด็กนักเรียนที่ไม่เห็นด้วยกับวิธีการที่เรยาใช้ความ สบายงามของตัวเอง เพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ต้องการเพื่อยกระดับตนเองให้เข้าไปสู่สังคมมีอันจะกิน โดยที่เร ยาตระหนักถึงความงามที่มีอยู่ของตัวเองและพยายามใช้อำนาจความงามของผู้หญิงต่อผู้ชาย ใช้เสน่ห์ ของความเป็นผู้หญิงเพื่อให้ผู้ชายลุ่มหลงและตกอยู่ภายใต้อำนาจของตัวเอง การใช้อำนาจของความ งามของเรยาเป็นเครื่องมือเพื่อให้คุณสินธที่มึกรยาแล้ว หรือนัทที่เฝ้าหลงรักมาเป็นเวลานานให้อยู่ ภายใต้ความต้องการของตัวเอง เมื่อสินธหลงใหลในอำนาจความงามของเรยาโดยยอมกระทำการต่าง ๆ ตามที่เรยาต้องการ นอกใจกรยา (ซื้อคอนโด ซื้อของใช้เสื้อผ้า กระเป๋า ราคาแพง) พาเข้าทำงานใน บริษัทที่ตัวเองเป็นผู้บริหาร โดยใช้อำนาจหน้าที่ (ทั้งที่เรยา ไม่มีวุฒิทางการศึกษาที่จะใช้สำหรับการ สัมภาษณ์) การใช้อำนาจความงามของเรยานั้นทำให้เรยาดูเหมือนจะมีที่ยืนในสังคมมีอันจะกิน ซึ่ง การกระทำของเรยานั้น เด็กนักเรียนกลุ่มไม่เห็นด้วยกับวิธีของเรยาที่ใช้ความงาม ใช้ร่างกายเข้าแลก ใช้เสน่ห์ของผู้หญิงในกรณีนี้ผู้วิจัยเห็นว่า การใช้เรือนร่างและความงามนั้นอาจเป็นอำนาจของผู้หญิง สามารถไปครอบงำผู้ชายให้ยอมทำตามในสิ่งที่ตนต้องการ ดังนั้นความสัมพันธ์เชิงอำนาจในลักษณะ ดังกล่าวเป็นไปในลักษณะที่ผิดจากที่สังคมคาดหวัง ด้วยพื้นที่ของอำนาจและการครอบงำเชิงอำนาจ เป็นพื้นที่เดิมของผู้ชาย ดังตัวอย่างของการใช้อำนาจของผู้ชายในยุคสมัยใหม่ที่อาจมีความหล่อเหลา ร่างกายกำยำทำให้ผู้หญิงชอบได้ แต่หากผู้หญิงใช้วิธีเดียวกันจะเป็นเรื่องผิด การกระทำโดยผู้หญิงจึง ถูกมองว่าไม่ถูกต้อง ผิดที่ผิดทาง ไม่เหมาะสม ไปจนถึงเป็นวิธีที่ผิดบาป ซึ่งแสดงถึงแนวคิดที่ได้รับ อิทธิพลจากระบบชายเป็นใหญ่ในสังคมที่ถูกสืบทอดกันมารุ่นต่อรุ่น ที่ให้คุณค่าต่อการกระทำหนึ่งจาก เพศสภาพ วิธีคิดนี้ถูกแฝงไว้ด้วยความคิดที่ต่อต้านวิธีการใช้อำนาจความงามของผู้หญิงโดยผู้ชาย พยายามวางกรอบหรือกฎเกณฑ์ทางสังคมต่าง ๆ ไว้เพื่อให้เป็นอำนาจในการควบคุมจัดการผู้หญิง นั้นเอง ในแนวคิดของเด็กนักเรียน ผู้วิจัยมองประเด็นว่ากลุ่มนักเรียนยังคงให้คุณค่าของผู้หญิง ในสังคมที่จะต้องอยู่ภายใต้อำนาจของผู้ชาย เมื่อเรยาใช้อำนาจความงามอยู่เหนือผู้ชาย เรยาได้ กลายเป็นผู้หญิงไม่ดีในสายตาของสังคม โดยสังคมมองว่าการใช้อำนาจความงามของผู้หญิงต่อผู้ชาย จะไม่เป็นผลดีต่อตัวผู้หญิงและผู้ชายในสังคม

จากประเด็นการไม่ยอมจำนนของผู้หญิงจึงสรุปได้ว่า เจตคติของเยาวชนหญิงต่อการจำนนในโชคชะตาของคน ๆ หนึ่งได้ลดลงไปในระบบสังคมสมัยใหม่ที่มีทุนนิยมเป็นตัวขับเคลื่อนแล้ว การพยายามที่จะดึงตัวเองออกมาจากสถานภาพทางเศรษฐกิจและชนชั้น ในความหมายของการไม่ยอมจำนน ยอมรับต่อชะตากรรมที่เกิมาจน ด้วยความทะเยอทะยานนั้นไม่ใช่เรื่องผิด หรือเสียหายอีกต่อไป แต่ในมิติของการเป็นผู้หญิงที่ไม่ยอมทำตามแบบผู้หญิงในอุดมคติของสังคมนั้น เยาวชนหญิงจากทั้งสองกลุ่มยังให้คุณค่าอยู่ที่ค่านิยมแบบเดิมคือ การเป็นกุลสตรีหรืออีกนัยยะหนึ่งคือการเป็นผู้หญิงที่ไม่สมบูรณ์ เพราะเธอมีได้ทำในสิ่งที่ผู้หญิงต้องกระทำ

4. อุดมการณ์การรักษาพรหมจรรย์ของผู้หญิงในสังคมไทย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยยังพบประเด็นที่น่าสนใจจากการสนทนากลุ่มกับเด็กนักเรียนทั้ง 2 สถาบัน ในเรื่องพรหมจรรย์ของผู้หญิง จากการสนทนาพบว่าเด็กนักเรียนให้ความสำคัญและให้คุณค่าของผู้หญิงในการรักษาพรหมจรรย์ กลุ่มนักเรียนเห็นว่าการรักษาพรหมจรรย์เป็นสิ่งสำคัญควรเก็บรักษาพรหมจรรย์ไว้ให้กับผู้ชายที่ตนรักนั้นหมายถึงการมีสามีที่ถูกต้อง

ภาพลักษณ์ของผู้หญิงในด้านเพศนำไปสู่การจัดประเภทผู้หญิงดีกับผู้หญิงเลว มีการควบคุมผู้หญิงในเรื่องเพศเป็นเครื่องมือสำคัญของระบบชายเป็นใหญ่ที่ใช้กดขี่ผู้หญิง และสร้างความเหนือกว่าแก่ผู้ชาย ข้อเสนอในด้านเพศส่วนมากเป็นการนำเสนอในเชิงเป็นข้อบังคับ และผลเสียจากการไม่ปฏิบัติตาม โดยนำคุณค่าของผู้หญิงไปผูกโยงอยู่กับการอยู่ในระเบียบของสังคมชายเป็นใหญ่ โดยนำระเบียบดังกล่าว มากำหนดความเป็นผู้หญิงดีและเลว ซึ่งปัจจัยหนึ่งที่ถูกย้าอยู่เสมอว่าเป็นสิ่งที่จะนำผู้หญิงไปสู่ความดี ความเลวคือ การรักษาพรหมจรรย์ ซึ่งพฤติกรรมทางเพศของผู้หญิงในการรักษาพรหมจรรย์เป็นค่านิยมที่มีอิทธิพลอย่างสูงต่อระบบคุณค่าและความหมายของผู้หญิงและถูกใช้เป็นมาตรฐานในการวัดคุณค่าของผู้หญิง พรหมจรรย์กลายเป็นค่านิยมสำคัญของผู้หญิงในหลายสังคม การถือพรหมจรรย์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างสูงต่อคุณค่าของผู้หญิง¹⁴

“พรหมจารี” เป็นอุดมการณ์หลักในสังคมไทยรวมทั้งสังคมอื่น ๆ ด้วยที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมเพศวิถีของผู้หญิงมาช้านาน ความสมหวังในชีวิตคู่ซึ่งเป็นยอดปรารถนาของผู้หญิงทุกยุคทุกสมัยถูกผูกติดไว้กับ การเก็บรักษาเอือพรหมจรรย์ของหญิงสาวอย่างเข้มงวด พรหมจารีของผู้หญิงมิใช่สิ่งที่จะต้องเก็บรักษาไว้ชั่วชีวิต หากแต่สามารถเสียได้ในบริบทที่ถูกต้อง นั่นคือภายใต้การแต่งงาน ความเข้มงวดของวาทกรรมพรหมจารี ซึ่งสะท้อนผ่านการกำหนดคุณสมบัติของผู้หญิงที่ยังไม่ได้แต่งงานว่า ต้องเป็นสาวบริสุทธิ์เท่านั้น ทำให้วาทกรรมพรหมจารีได้เข้ามาทำหน้าที่ในการควบคุมเพศวิถี

¹⁴ เขียน นิรันดร์นุต. การถ่ายทอดอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ผ่านนิตยสารผู้หญิง. 2546.

สำหรับสังคมไทย การให้ความสำคัญกับพรหมจารีและการรักษาวลสงวนตัวของผู้หญิงอย่างเคร่งครัดน่าจะปรากฏขึ้นตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา จากการวิเคราะห์วาทกรรมตามแนวทางของมิเชล ฟูกูต์ บอนพื้นที่สื่อ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ นิตยสารสตรี โฆษณา ภาพยนตร์ และวรรณกรรมระหว่าง พ.ศ.2449-2519 สะท้อนให้เห็นว่า “พรหมจารี” ได้ถูกนำมาประกอบสร้างความหมายให้เป็นคุณสมบัติที่พึงามของผู้หญิง สื่อสตรี ได้นำเสนอเนื้อหาโดยการผลิตความเชื่อว่าการได้มาซึ่งความรักจากสามีถูกแทนค่าด้วยการเสียสละพรหมจารีของผู้หญิงให้แก่ชายผู้เป็นเจ้าของเธอ โดยนัยนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงต้องใช้ “เยื่อพรหมจรรย์” ในการแลก “ความรัก” จากผู้ชาย มีหนังสือพิมพ์ซึ่งจัดทำโดยผู้ชายได้ให้คำความหมายของความบริสุทธิ์ และความสาวของผู้หญิงว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในชีวิต รวมทั้งผูกติดวาทกรรมพรหมจารีไว้กับความรักจากผู้ชาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นอุดมการณ์ของระบบปิตาธิปไตย

อีกทั้งสำหรับในสังคมไทยที่ให้ความสำคัญกับพรหมจรรย์ค่อนข้างมาก พรหมจรรย์ถูกนำไปผูกโยงกับเรื่องความสะอาด ความบริสุทธิ์ และความดี และที่สำคัญคือการนำไปผูกโยงกับความเป็นไทย การสูญเสียพรหมจรรย์ มีความหมายถึงการหมดสิ้นคุณค่า นำผู้หญิงไปสู่สภาพของการเป็น “ผู้หญิงเลว” ที่ไร้ค่า ฉะนั้นการรักษาพรหมจรรย์จึงเป็นข้อปฏิบัติที่สำคัญของการเป็นผู้หญิง ที่จะนำไปสู่การเป็นผู้หญิงที่ดี ฉะนั้นการเป็นผู้หญิงที่ดีจะต้องรักษาพรหมจรรย์ไว้จนกว่าจะแต่งงานซึ่งเป็นบริบทที่สังคมยอมรับ¹⁵

จากผลการศึกษาพบคำตอบของเด็กนักเรียนร้อยละ 10 (จำนวน 20 คน) ของโรงเรียนดัดดรุณี และร้อยละ 8 (จำนวน 25 คน) ของวิทยาลัยพัฒนวิชาการธนบุรี ยังสะท้อนให้เห็นว่า อุดมการณ์เรื่องพรหมจรรย์ของผู้หญิง ยังคงอยู่ในสังคมไทย โดยเด็กนักเรียนกล่าวว่า

I “ผู้หญิงต้องรักษาวลสงวนตัว”

II “ต้องรักษาพรหมจรรย์”

III “ถ้าถึงกับต้องเสียตัว เพื่อยกระดับตัวเอง รู้สีกว่าต่ำทางด้านจิตใจ”

¹⁵ เขียน นิรันดร์นุต. อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 14.

จากคำตอบของเด็กนักเรียน ผู้วิจัยพบสิ่งที่น่าสนใจเป็นอย่างมากว่า เด็กนักเรียนยังมีความเชื่อว่าการรักษาพรหมจรรย์ของผู้หญิงเป็นสิ่งที่พึงปฏิบัติ การที่เด็กนักเรียนยังคงให้คุณค่าในเรื่องของการรักษาพรหมจรรย์ส่วนหนึ่งน่าจะได้รับอิทธิพลจากความเชื่อ ค่านิยม และประเพณีพื้นบ้านที่เล่าสืบ ๆ กันมา ยกตัวอย่างเช่น ประเพณีกวนข้าวทิพย์ที่มีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย และอยุธยาโดยผู้ทำหน้าที่กวนข้าวทิพย์จะมี นางสาวตาและสาวพรหมจรรย์ แต่งชุดขาวทั้งชุด นุ่งผ้าจีบ ห่มสไบเฉียง โดยนางสาวตาควรเป็นหญิงที่มีสามีแล้ว แต่สาวพรหมจรรย์ควรเป็นเด็กหญิงที่ยังไม่มีประจำเดือน หรือสตรีที่ยังไม่เคยต้องประเวณี และต้องกราบพระเป็นและรับศีลได้¹⁶ และความเชื่อที่ว่าการปักตะไคร้ไล่ฝน ซึ่งถ้าเป็นสาวบริสุทธิ์ปักตะไคร้จะทำให้ฝนไม่ตก¹⁷ จากความเชื่อและค่านิยมดังกล่าว รวมทั้งจากแหล่งผลิตชุดความคิดอื่น ๆ ทำให้เด็กนักเรียนยังคงเห็นคุณค่าของพรหมจรรย์ อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นว่าคุณค่าประการหนึ่งของผู้หญิง คือการรักษาพรหมจรรย์ไว้ให้สามี ซึ่งเป็นผลของค่านิยมครอบครัวแบบ ผัวเดียวเมียเดียว (Monogamy) เป็นหลักการที่ยกย่องเชิดชูและบังคับให้ผู้ชายและผู้หญิงมีคู่รักคนเดียวไปตลอดชีวิตครอบครัว อย่างไรก็ตามหลักการดังกล่าวกลับกลายเป็นหลักการที่มีผลบังคับใช้แต่กับผู้หญิง ผู้หญิงถูกบังคับให้ยึดมั่นกับผู้ชายคนเดียวไปทั้งชีวิต แต่สำหรับผู้ชาย ภาพลักษณ์ของผู้ชายแบบ “ขุนแผน” (ตัวละครผู้ชายที่มีภรรยาหลายคน) กลับกลายเป็นภาพลักษณ์ของ “ชายเหนือชาย” ในการให้ความหมายแก่พฤติกรรมที่ละเมิดหลักการของครอบครัวแบบผัวเดียวเมียเดียว¹⁸

ผู้หญิงไทยถูกกำหนดความเป็นผู้หญิงไว้ให้เป็นคนเรียบร้อย รักนวลสงวนตัวมานาน ยิ่งในสมัยโบราณอย่างว่าแต่มีข้อยู่ เพียงแค่ผู้หญิงแสดงความสนใจผู้ชายมากไปก็จะถูกหาว่า “ไม่งาม” ใครที่มีข้อยจะถูกกล่าวหาและถูกตราหน้าว่าเป็น “กาก็” หรือ “วันทอง” เป็นเรื่องที่เสียหายมาก แต่เวลาที่ผู้ชายมีข้อยกลับเห็นว่าเป็นเรื่องปกติอย่างเช่นสุภาจิตโบราณที่กล่าวไว้ว่า “ชายชั่วเปลื้อง” (คือตกที่ไหนก็ต้องงอกที่นั่น) นำความเจริญเติบโตการเจริญมาให้ “หญิงชั่วสาร” (คือตกที่ไหนก็จะไม่งอกมีแต่จะเน่า) คือนำความเสื่อมเสียมาสู่ครอบครัวและวงศ์ตระกูล ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เป็นตัวอย่างของปฏิบัติการทางอำนาจของวาทกรรมผัวเดียวเมียเดียวที่เลือกกระทำและกดบังคับเฉพาะผู้หญิง ในขณะที่ผู้ชายกลับเป็นฝ่ายที่ก้าวข้ามเส้นแบ่งของระบบผัวเดียวเมียเดียวอยู่เสมอ

16

<http://www.stou.ac.th/Offices/rdec/nakornnayok/Main/OnlineExhibitions/Ayuthaya/AyuttayaPage1.html>.

¹⁷ <http://www.l3nr.org/posts/395022>.

¹⁸ เขียน นิรันดร์นุต. การถ่ายทอดอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ผ่านนิยายสารผู้หญิง. 2546.

การพร่ำสอนให้สตรีรักษาพรหมจารีเป็นรูปแบบหนึ่งของการกดขี่ผู้หญิงแบบศักดินาและถูกพัฒนาต่อเนื่องต่อมา คล้ายกับการสร้างอุดมการณ์ให้สตรีเห็นตัวเองอ่อนแอและบุรุษต้องเป็นฝ่ายให้การปกป้องคุ้มครอง การผลิตซ้ำวาทกรรมพรหมจารีด้วยการสืบทอดความหมายความรุนแรงเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรม และการทำให้วาทกรรมนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง ตอกย้ำการสร้างความหมายของความบริสุทธิ์ของผู้หญิง จนทำให้ความหมายของพรหมจารีมิได้คงอยู่เพียงแค่สัญลักษณ์แห่งความดีงามของผู้หญิงแต่เพียงอย่างเดียว หากได้ปริแตกความหมายไปสู่การทำให้ผู้หญิงต้องเหยียดผู้หญิงด้วยกันเอง มีการแบ่งพวกเธอพวกฉันโดยใช้เกณฑ์ความสามารถในการรักษาพรหมจารีไว้ได้นั้น เป็นการตอกย้ำให้เห็นว่าวาทกรรมพรหมจารีมีอุดมการณ์เรื่องชนชั้นแอบแฝงอยู่เบื้องหลัง แม้ในกลุ่มผู้หญิงด้วยกันก็มีใช้พวกเดียวกัน ความบริสุทธิ์ของผู้หญิงจึงเป็นมายาคติที่ถูกใช้ในการแบ่งแยกกุลสตรีออกจากหญิงเลวทั้งหลาย โดยทั่วไปยิ่งสังคมมีความแตกต่างทางชนชั้นมากเท่าใด ความเข้มงวดกวดขันในเรื่องเพศก็มีมากขึ้น ชนชั้นสูงจะมีความเข้มงวดกับความเสื่อมเสียหรือการแปดเปื้อนอันเกิดจากการมีเพศสัมพันธ์กับชนชั้นต่ำกว่า ไม่มีเสรีภาพในการคบหาสมาคมออกนอกบ้าน ไม่มีสิทธิในการเลือกคู่ครอง ผู้หญิงกลายมาเป็นส่วนหนึ่งของการเมืองภายในชนชั้น เป็นกลไกในการสืบทอดอำนาจทำให้เกิดความจำเป็นในการผูกขาดเพศสัมพันธ์ของผู้หญิงในชนชั้นเอาไว้ด้วย มโนทัศน์เรื่องความบริสุทธิ์ หรือพรหมจารี

มโนทัศน์เรื่องพรหมจารีที่หญิงต้องมอบให้ชาย ถูกสร้างขึ้นภายใต้กรอบอุดมการณ์กุลสตรีเพื่อที่จะเป็นแบบแผนทางเพศวิถีที่กักเก็บผู้หญิงไว้ในบ้านและยังทำให้ผู้หญิงต้องพึ่งพิงผู้ชายมากขึ้น นอกจากนี้การให้ความสำคัญกับ “เยื่อพรหมจารี” เป็นการลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์ของผู้หญิงให้เหลือเพียง “เศษเสี้ยวหนึ่งของร่างกาย” และได้เพิ่มคุณค่าของความเป็นวัตถุนั้นให้กลายเป็นสิ่งที่ลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์ของผู้หญิง แม้กระทั่งในทางแพทย์ที่แต่เดิมไม่ถือว่าพรหมจารีเป็นสิ่งสำคัญ ทว่าการพัฒนาทางการแพทย์ในด้านการศัลยกรรมที่สร้างพรหมจารีขึ้นมาใหม่ สะท้อนให้เห็นว่าค่านิยมดังกล่าวได้เข้าไปมีผลต่อองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ด้วยเช่นกัน เพราะผู้หญิงในสังคมสมัยใหม่ก็ยังให้คุณค่าต่อเยื่อพรหมจารี¹⁹

การให้ความรู้ด้านเพศศึกษา เป็นอีกความพยายามของสังคมยุคนี้ในการใช้วาทกรรมการแพทย์มาช่วยในการรื้อถอนวาทกรรมการให้คุณค่าต่อพรหมจารี แทนที่สังคมจะสอนให้ผู้หญิงยึดมั่นในคุณค่าของพรหมจารี โดยให้เพียงเหตุผลเดียวแบบตายตัวที่ว่าต้องรักษาไว้เพื่อชายผู้เป็นสามีคนเดียวเท่านั้น โดยไม่ได้ป้อนความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศที่เหมาะสมให้กับเด็กผู้หญิง กลับทำให้เรื่องเพศวิถีกลายเป็นเรื่องเร้นลับที่กุลสตรีไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว ยิ่งเป็นการตอกย้ำความเข้าใจแบบผิดๆ ที่เป็นการก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมระหว่างหญิงชายมากขึ้น แทนที่จะให้ความรู้ถึงเหตุผลที่ต้องรักษาวลสรวงตัวจนกว่าจะถึงเวลาที่เหมาะสมเพราะมันจะทำให้เกิดปัญหาในเรื่องเพศอย่างไรบ้างตามมากลับใช้เพียงเหตุผลเดียวในการสอนความรู้เรื่องพรหมจารีว่าควรเก็บไว้เพื่อชายเท่านั้น ซึ่งเท่ากับเป็นการปลุกฝังอคติต่อเพศหญิงแบบไม่สิ้นสุดการนำเสนอวาทกรรมพรหมจารีภายใต้กรอบความคิดเดิม ๆ เช่นนี้สะท้อนให้เห็นนัยภาวะและจิตสำนึกในเรื่องความเท่าเทียมระหว่างหญิงชายของสื่อและสังคมยังมีความอ่อนแออยู่อย่างมาก

¹⁹ เขียน นิรันดร์นุต. การถ่ายทอดอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ผ่านนิตยสารผู้หญิง. 2546.

จากพลังของอุดมการณ์คุณค่าพรหมจารีภายใต้ระบบชายเป็นใหญ่ดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ยังมีอิทธิพลต่อความคิดของเยาวชนรุ่นใหม่ โดยเฉพาะนักเรียนหญิง ที่หลายคนได้พบเห็นจากประสบการณ์รอบข้างที่นักเรียนหญิงรุ่นราวคราวเดียวกัน รู้สึกถึงการหมดคุณค่าในตัวเอง ต้องอับอายจากการถูกติฉินนินทา เพราะสูญเสียพรหมจรรย์ จึงยิ่งทำให้นักเรียนหญิงที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของผู้วิจัยครั้งนี้ ยังให้คุณค่าและความสำคัญของอุดมการณ์พรหมจารี แม้ว่าจะมีวิถีคิดหลายเรื่องเกี่ยวกับคุณค่าของผู้หญิงที่เปลี่ยนแปลงไป

ผู้วิจัยเห็นว่า หากต้องการปลดปล่อยผู้หญิงจากวาทกรรมพรหมจารีภายใต้แนวคิดปิตาธิปไตยนั้น เราควรจะกล่าวถึงคุณค่าของพรหมจรรย์อย่างถูกต้อง มิฉะนั้น ผู้หญิงไทยก็ยังคงตกอยู่ภายใต้การครอบงำจากคุณค่าที่กำหนดโดยเพศชายไปตลอดกาล ในความเป็นจริง ยังมีอีกหลายวิธีที่จะสอนเยาวชนหญิงเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ที่ถูกต้อง แทนที่จะขู่พวกเธอโดยใช้คุณค่าเทียม ๆ จากเรื่องของพรหมจรรย์ เรื่องความบริสุทธิ์ของหญิงสาวนี้ยังทำให้เหยื่อการข่มขืนต้องทุกข์ทรมานทางจิตใจมากขึ้นไปอีก เพราะพวกเธอต้องรู้สึกว่าตัวเองเป็นผู้หญิงไม่ดีเสียแล้วหากปราศจากพรหมจรรย์ ดังนั้นเมื่อสูญเสียพรหมจรรย์ไปแล้วการที่จะไปขายบริการทางเพศก็ไม่เป็นเรื่องที่จะต้องห่วงอีกต่อไป ดังนั้นพ่อเล่า แม่ดา จึงใช้วิธีการนี้สยบเด็กผู้หญิงที่ยังเป็นสาวบริสุทธิ์เพื่อให้ยอมรับสภาพของการเป็นผู้ค้าประเวณีเด็ก หรือกรณีที่เกิดหรือผู้หญิงเกิดความหมดอาลัยตายอยากเนื่องจากถูกข่มขืนกระทำชำเราเป็นต้น และในบริบทของสังคมปัจจุบันที่ชายและหญิงมีโอกาสปะทะสังสรรค์กันมากขึ้น ศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นมนุษย์ของผู้หญิงไม่ควรถูกผูกติดอยู่กับวาทกรรมพรหมจารี เธอควรมีสติในเนื้อตัวร่างกายและมีอำนาจในการตัดสินใจกระทำการใด ๆ ก็ได้ หญิงสาวคนหนึ่งควรจะปฏิเสธที่จะมีเพศสัมพันธ์กับแฟนหนุ่มของเธอ ไม่ใช่เพราะกลัวสายตาอันเข้มงวดของสังคมหรือกลัวคุณค่าของตนเองลดลง ไม่ใช่เพราะกลัวสังคมลงโทษ แต่การปฏิเสธของเธอควรจะเกิดจากความคิดที่ว่าแฟนหนุ่มของเธอนั้นไม่ควรจะมีเพศสัมพันธ์กับเธอ เพราะว่าเขานั้นมีนิสัยไม่ดีและไม่น่าจะเป็นสามีที่ดีในอนาคตได้ หรือเพราะเธอพิจารณาแล้วถึงความไม่พร้อมหากเกิดการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ หรือการติดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ มากกว่าการถูกกดขี่ภายใต้อุดมการณ์คุณค่าของผู้หญิงอยู่ภายใต้การรักษาพรหมจารี

สรุปผล

จากประเด็นต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยพบในการสัมภาษณ์นักเรียนหญิงทั้งสองโรงเรียนนั้น แม้โดยส่วนใหญ่เด็กนักเรียนจะเห็นว่าพฤติกรรมของเรยา เช่น การเป็นคนไม่ยอมจำนน เชื้อมั่นในตนเอง เป็นสิ่งที่ดี แต่เรยาผิดที่รูปแบบวิธีการที่ใช้ ได้แก่ การยอมใช้เนื้อตัวร่างกายเป็นเครื่องมือไต่เต้าไปสู่ตำแหน่งงานหรืออาชีพที่ดีกว่า เพราะเป็นการกระทำที่ผิดศีลธรรมไม่รักษาพรหมจารีของตน เป็นต้น ในกรณีดังกล่าวมานั้นนักเรียนหญิงจึงเห็นว่า พฤติกรรมโดยส่วนใหญ่ของเรยาจึงไม่ควรเอาเป็นตัวอย่างเป็นผู้หญิงที่ไม่ดี

เอกสารอ้างอิง

- กนกพรรณ วิบูลย์ศรีน. (2547). การเปรียบเทียบภาพตัวแทนผู้หญิงสมัยใหม่และหลังสมัยใหม่ใน ภาพยนตร์ไทย และภาพยนตร์อเมริกัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- กิตติภา สุวรรณรัตน์. (2545). การสร้างพลังอำนาจในตนเองของสตรีที่ประสบปัญหาความรุนแรง ใน ครอบครัว: ศึกษาเฉพาะกรณี ศูนย์พิทักษ์สิทธิสตรี มูลนิธิเพื่อนหญิง. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์.
- การปักตระไคร้ ไล่ฝน, เข้าถึงจาก <http://www.l3nr.org/posts/395022>
- เขียน นรินทร์นุต. (2546). การถ่ายทอดอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ผ่านนิตยสารผู้หญิง. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะรัฐศาสตร์.
- จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, เข้าถึงจาก <http://www.stou.ac.th/Offices/rdec/nakornnayok/Main/Online Exhibitions/Ayuthaya/AyuttayaPage1.html>
- ทัชนา รุ่งรุจินดา. (2549). เพศสภาวะกับการเลือกอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3: ศึกษากรณี โรงเรียนวัดดอนตูม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะศิลปศาสตร์, สตรีศึกษา.
- ปรียาภรณ์ คุณะเกษม. (2549). ภาพลักษณ์ของผู้หญิงที่เป็นภาพสะท้อนวัตถุทางเพศซึ่งปรากฏในสื่อ โฆษณาประเภทนิตยสาร. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, วิทยาลัยสหวิทยาการ.
- มาลี พงษ์พงศาวิ. (2552). ย้อนรอยสิทธิความเป็นคนของผู้หญิง. นนทบุรี: บริษัท ออฟเซ็ท เพรส จำกัด.
- มาลี พงษ์พงศาวิ. (2552). สิทธิความเป็นคนของผู้หญิง. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไอเดียสแควร์.
- วันทนี วาสิกะสินและคณะ. (2543). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วันทนี วาสิกะสิน, พิมพ์ฉัตร รสสุธรรม และชลธิชา พันธุ์พานิช. (2551). โครงการศึกษาเจตคติของ คนไทยรุ่นใหม่ต่อการส่งเสริมความเสมอภาคหญิงชาย. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. คณะ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์.
- “ชีวิตคู่ ชีวิตคู่ ชีวิตคู่ : ความหมายของครอบครัวที่เปลี่ยนไป”, สืบค้นเมื่อ 13 สิงหาคม 2556, เข้าถึงจาก http://www.prachatham.com/detail.htm?code=00_13082013_01